

Lippu-hankkeen selvitys liikennepalvelulain matkaketjujen sopimuskäytännöistä (*Matkaketjujen käytännesäännöt*)

Viestintäviraston julkaisu

004/2018 J

KUVAILELEHTI

Julkaisija

Viestintävirasto

Asiakirjan päivämäärä

19.12.2018

Tekijät Viestintävirasto, Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi ja Liikennevirasto	Asiakirja laji Selvitys	Toimeksiantaja LVM
Asiakirjan nimi Lippu-hankkeen selvitys liikennepalvelulain matkaketjujen sopimuskäytännöistä		
Tiivistelmä <p>Liikennepalvelulain yhtenä keskeisenä lähtökohtana on uusien palveluiden mahdollistaminen. Tavoitteena on, että tulevaisuudessa asiakkaalla olisi halutessaan mahdollisuus hankkia eri toimijoiden palveluita yhdestä paikasta eli saada koko matkaketjunsä hankittua yhdellä kertaa. Tähän pyritään velvoittamalla liikkumispalveluiden tarjoajat avaamaan myyntirajapintansa matkaketjuja tarjoaville yhdistämispalveluille. Lisäksi asiakkaiden käyttäjätilejä ylläpitävät toimijat on velvoitettu avaamaan rajapinta puolesta-asioinnin mahdollistamiseksi.</p> <p>Tähän selvitykseen on koottu asioita, jotka toimijoiden on hyvä huomioida ja joista toimijoiden tulisi sopia, jotta matkaketjujen tarjoaminen olisi mahdollista ja jotta matkustajan palvelukokemus myös häiriötilanteissa olisi mahdollisimman sujuva.</p> <p>Selvitys ja suositukset on valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriön asettamassa Lippu-hankkeessa viranomaistyönä. Hankkeessa ovat olleet mukana Viestintävirasto, Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi ja Liikennevirasto. Valmistelussa on kuultu myös muita viranomaisia. Valmistelu on tehty yhteistyössä toimialan toimijoiden kanssa verkostotapaamisissa, kahdenvälisissä tapaamisissa sekä pyytämällä kirjallisia kommentteja valmisteltuihin selvityksiin.</p> <p>Toimijoiden sopimuksia ja yhteistoimintaa koskevat käytännesäännöt ovat oikeudelliselta luonteeltaan viranomaisen neuvontaa ja suosituksia. Suositukset eivät ole oikeudellisesti velvoittavia, vaan oikeudelliset velvoitteet säädetään laissa, asetuksissa ja määräyksissä. Selvitys ei ole mallisopimus, vaan opastaa toimijoita sopimusten tekemisessä.</p> <p>Käytännesääntöjen tueksi on teetetty useita taustaselvityksiä. Selvitysten tulokset on otettu huomioon käytännesääntöjä laadittaessa. Oikeudelliset ja tekniset taustaselvitykset on julkaistu erikseen toimijoiden käyttöön.</p>		
Avainsanat MaaS, matkaketju, liikennepalvelulaki, yhdistämispalvelu, henkilökuljetuspalvelu, lippu- ja maksujärjestelmä, Lippu-hanke, puolesta-asiointi, sopimus, rajapinta		
Sarjan nimi Viestintäviraston julkaisu		
Kokonaissivumäärä 35	Kieli suomi	Luottamuksellisuus Julkinen
Jakaja -	Kustantaja -	

Sisältö

1	Yleistä.....	3
1.1	Käytännesääntöjen kohde	3
1.2	Käytännesääntöjen valmistelu	3
1.3	Käytännesääntöjen tarkoitus ja sitovuus	3
1.4	Viranomaisten neuvonta ja valvonta	3
2	Määritelmät ja toimijoiden roolit sääntelyn valossa.....	4
2.1	Liikennepalvelulain soveltamiseen liittyviä keskeisiä käsitteitä	4
2.2	Matkaketjun osapuolten tehtäviä	8
2.3	Rajanveto matkapakettien ja liikkumispalvelujen välillä sääntelyn valossa 8	
3	Sopimisvelvoitteet liikkumispalveluverkostossa	9
3.1	Liikennepalvelulain keskeiset rajapintojen avaamisvelvoitteet.....	9
3.2	Rajapinnan avaamisvelvoitteet	10
3.2.1	Kertalipun myyntirajapinnan tai kuljetuksen varausrajapinnan avaamisvelvoite.....	10
3.2.2	Puolesta-asioinnin rajapintavelvoite	11
3.3	Sopimisvelvoite, neuvotteluelvoite ja sopimuksesta kieltäytyminen	12
3.4	Sopimusehtojen sääntely liikennepalvelulaissa.....	13
3.5	Vähimmäisvelvoitteiden ulkopuoliset ehdot	13
4	Sopimustekniset kysymykset.....	14
4.1	Salassapito	14
4.2	Sopimuksen siirto	14
4.3	Riitojen ratkaiseminen	14
4.4	Sopimuksen päättymisen	14
4.5	Tavaramerkkien käyttö	15
4.6	Tiedonantovelvollisuudet ennen sopimuksen tekemistä	15
4.7	Sopijapuolten väliset vastuut.....	15
4.8	Myyntirajapinnan käytettävyys	16
5	Vastuu palveluiden käyttäjälle.....	16
5.1	Sopijapuolten roolien ja palveluiden selkeä hahmottaminen	17
5.2	Yhteiset toimintatavat matkaketjun häiriötilanteiden varalle	17
5.3	Reklamaatiot ja korvaukset	18
5.4	Matkaketjun laatu	18
5.5	Matkaketjun esteettömyys ja saavutettavuus	19
6	Rajapinnat ja siirrettävät tiedot.....	19
6.1	Rajapinnoissa siirrettävät tiedot.....	19
6.1.1	Perushintainen kertalippu ja yksittäisen matkan varaus	19

6.1.2	Puolesta-asiointi	20
6.1.3	Ulkopuolisten rekisterinpitäjien hallussa olevat alennusperustetiedot.....	20
7	Olennaisten tietojen ja myyntirajapinnan tietojen suhde	20
8	Henkilötietojen käsittely (tietosuoja)	21
8.1	Säännökset ja valvonta.....	21
8.2	Henkilötiedon käsite ja henkilötiedot liikkumispalveluverkostossa	21
8.2.1	Henkilötiedon määritelmä	21
8.2.2	Pseudonymisointi ja anonymisointi.....	21
8.3	Rekisterinpitäjän ja käsittelijän asemat.....	21
8.3.1	Roolit matkaketjuissa	22
8.3.2	Roolit puolesta-asioinnissa	22
8.4	Henkilötietojen käsittelyperusteet ja käyttötarkoitukset	23
8.4.1	Käsittelyperusteet matkaketjussa	24
8.4.2	Käsittelyperusteet puolesta-asioinnissa	24
8.4.3	Tarpeelliset henkilötiedot puolesta-asioinnissa	25
8.5	Rekisteröidyn oikeudet	25
9	Tietoturva	26
9.1	Tietoturvan tasosta huolehtiminen eli tietoturvavaatimukset	26
9.2	Tunnistamisen luotettavuus.....	26
9.2.1	Tunnistamistarve matkaketjuissa ja puolesta-asioinnissa	26
9.2.2	Tunnistamisen luotettavuus sähköisessä asioinnissa.....	27
9.3	Myyntirajapinnan avaamisen tietoturva- ja tietosuojavaatimukset.....	27
9.4	Puolesta-asioinnin tietoturva- ja tietosuojavaatimukset.....	27
9.5	Tietoturvallisuudesta sovittavat asiat	28
10	Sopijapuolen luotettavuudesta varmistuminen.....	28
11	Muuta velvoittavaa lainsäädäntöä	29
11.1	Kilpailulainsäädäntö	29
11.2	Maksut ja maksupalvelut	30
12	eKuitti.....	30
13	Taustaselvitykset.....	31
Liite 1	Liikennepalvelulain säädöksiä	32

1 Yleistä

1.1 Käytännesääntöjen kohde

Tämä selvitys koskee liikennepalvelulaissa säädetyn lippujen/matkustusoikeuksien myyntirajapinnan avaamiseen - ja puolesta asiointiin liittyviä sopimusasioita kuljetuspalveluiden, liikennettä järjestävien tahojen ja uusien yhdistämispalveluiden (MaaS-operaattorit) välillä.

Sääntelyn ja sopimusten tarkoitus on mahdollistaa useamman toimijan palveluita sisältävän matkaketjun tarjoaminen matkustajille.

1.2 Käytännesääntöjen valmistelu

Käytännesäännöt on valmisteltu viranomaistyönä tiiviissä yhteistyössä alan toimijoiden kanssa.

Käytännesäännöt julkaistaan selvityksenä Viestintäviraston julkaisusarjassa.

Tämä selvitys ja suositukset on valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriön asettamassa Lippu-hankkeessa vuosina 2017 - 2018 viranomaistyönä. Lippu-hankkeen tarkoitus on luoda edellytyksiä yhtenäisten matkaketjujen tarjoamiselle liikennepalvelulain mukaisesti. Hankkeessa ovat mukana Viestintävirasto, Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi ja Liikennevirasto.

Valmistelu on tehty yhteistyössä toimialan toimijoiden kanssa.

1.3 Käytännesääntöjen tarkoitus ja sitovuus

Matkaketjujen käytännesäännöt

- Ovat luonteeltaan viranomaisen neuvontaa ja suosituksia.
- *Eivät ole* oikeudellisesti velvoittavia, oikeudelliset velvoitteet säädetään laissa, asetuksissa ja määräyksissä.
- *Eivät ole* mallisopimus.
- *Selvitys toimii tarkistuslistana asioista, jotka liikkumispalvelun tarjoajien täytyy ottaa huomioon tai jotka kannattaa ottaa huomioon sopimuksia tehtäessä.*

Käytännesäännöissä on suosituksia hyvistä käytännöistä toimijoiden välisissä sopimuksissa ja yhteistyössä.

Sopijapuolten on ennen palvelun tarjoamista tärkeää hahmottaa oma roolinsa ja asemansa matkaketjussa. Sopijapuolten asema ja rooli tulee selkeästi kommunikoida myös matkustajalle, jotta matkustaja tietää kenen kanssa on sopimussuhteessa. Sopijaosapuolten tulee informoida selkeällä tavalla matkustajaa palvelunsa sisällöstä.

1.4 Viranomaisten neuvonta ja valvonta

Matkaketjujen käytännesäännöissä käsitellyt asiat kuuluvat eri viranomaisten toimivallan piiriin. Viranomaiset antavat neuvontaa omaan toimivaltaansa kuuluvissa asioissa.

Valmistelussa on kuultu Kilpailu- ja kuluttajavirastoa (kuluttajansuoja ja kilpailuoikeudelliset näkökohdat), tietosuojavaltuutettua (henkilötietojen käsittely) ja Finanssivalvontaa (maksupalveluiden sääntely).

- [Finanssivalvonta](#) valvoo maksupalveluita ja voi antaa neuvontaa siitä, milloin maksupalvelulaki koskee toimintaa ja milloin on kysymys esimerkiksi maksupalvelulain mielessä rajatusta verkosta, jota maksupalvelusääntely ei koske.
- [Kilpailu- ja kuluttajavirasto](#) ja *kuluttaja-asiamies* valvovat ja ohjaavat kuluttajansuojalainsäädäntöön ja matkapaketisääntelyyn liittyvissä asioissa. Valvonta kohdistuu myös matkustajan suojaksi annettujen EU-asetusten täytäntöönpanoon yhdessä Trafin kanssa (esim. rautatievastuuasetus ja linja-automatkustajan oikeuksia koskeva asetus). Lisäksi Kilpailu- ja kuluttajavirasto valvoo kilpailulainsäädännön noudattamista.
- [Liikennevirasto](#) hoitaa eräitä liikennepalvelulaissa säädettyjä tehtäviä. Virasto seuraa liikkumispalvelujen kysyntää ja tarjontaa sekä yhteensovittaa niiden kehittämistä ja palvelujen yhteentoimivuutta yhdessä alan verkostojen kanssa. Lisäksi virastolla on velvoite kehittää ja ylläpitää liikkumispalveluita koskevia tietovelvoitteita tukevia teknisiä ratkaisuja ja palveluita mm. NAP-palvelukatalogi toimijoiden tiedoista (www.finap.fi).
- [Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi](#) on liikennepalvelulain yleinen valvontaviranomainen. Trafi voi antaa neuvontaa myyntirajapinnan avaamisvelvoitteesta ja laissa säädettyjen toimijaroolien soveltamisessa.
- [Tietosuojavaltuutetun toimisto](#) valvoo henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta ja ihmisten tietosuojaoikeuksien toteutumista. Lisäksi se edistää tietoisuutta henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä riskeistä, säännöistä, suojaustoimista, velvollisuuksista ja oikeuksista.
- [Viestintävirasto](#) osallistuu liikenne- ja viestintäministeriön tehtävänannon perusteella Lippu-hankkeeseen hankkeen vetäjänä.
- [Liikenne- ja viestintävirasto Traficom](#). Vuoden 2019 alusta Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi, Viestintävirasto sekä Liikenneviraston tietyt toiminnot yhdistetään uudeksi virastoksi, Liikenne- ja viestintävirastoksi (Traficom), joka hoitaa jatkossa liikenteen ja sähköisen viestinnän viranomaistehtäviä. Kyseisten virastojen tehtävät siirtyvät perustettavaan virastoon.

2 Määritelmät ja toimijoiden roolit sääntelyn valossa

2.1 Liikennepalvelulain soveltamiseen liittyviä keskeisiä käsitteitä

Käsite	Lähde ja selitys	Huomioita
<i>Kokonaispalvelun tarjoaja</i>	Tähän selvitykseen määritelty käsite. Yhdistämispalvelu eli MaaS-operaattori, joka vastaa sopimusperusteisesti	Palvelussa luvataan perillepääsy, vaikka matkaketjuun kuuluvissa kuljetuspalveluissa olisi häiriöitä.

	<p>matkustajille siitä, että matkaketjun kuljetukset tai niitä korvaavat kuljetukset toteutuvat.</p> <p>vrt. välittäjä</p>	<p>Määrittely liittyy vastuuseen kuluttajamatkustajaa kohtaan niissä tilanteissa, jossa matkaketju ei toteudu kuljetuspalveluista johtuvista syistä.</p>
Kuljetuspalvelu	<p>Liikennepalvelulaissa määritelty käsite.</p> <p><i>Liikennepalvelulaissa kuljetuspalvelulla tarkoitetaan henkilöiden tai tavaroiden kuljettamista ammattimaisesti.</i></p> <p><i>Liikennepalvelulaissa ammattimaisella kuljettamisella tiellä tarkoitetaan henkilöiden tai tavaroiden kuljettamista tiellä tuloanhankkimistarkoituksessa korvausta vastaan.</i></p>	<p>Lain määritelmä koskee sekä henkilöiden että tavaroiden kuljetusta, mutta matkaketjujen käytännesäännöt koskevat henkilökuljetuksia tarjoavia yrityksiä.</p> <p>Siten näissä käytännesäännöissä puhuttaessa kuljetuspalvelusta, tarkoitetaan henkilökuljetuspalvelua.</p> <p>Tyypillisesti toimintaan liittyy liikennelupa- ja ammattipätevyysvaatimuksia.</p> <p>Autonvuokraus ei ole kuljetuspalvelu.</p> <p>Esimerkkejä kuljetuspalveluista: taksiyritys, linja-autoliikenneyritys, rautatieyhtiö.</p>
Liikennepalvelun tarjoaja	<p>Liikennepalvelulaissa määritelty käsite.</p> <p><i>Liikennepalvelulaissa liikennepalvelulla tarkoitetaan mitä tahansa julkista tai yksityistä liikenteeseen liittyvää palvelua tai palveluyhdistelmää, jota tarjotaan yleisölle tai yksityiseen käyttöön.</i></p>	<p>Lain määritelmä on laaja.</p> <p>Kuljetuspalvelu on yksi liikennepalvelun alalaji. Muita liikennepalvelun lajeja voivat olla esimerkiksi kulkuneuvon vuokraaminen tai kuljettajan hankkiminen. Liikennepalveluja ovat myös muut kuin ammattimaiset palvelut.</p> <p>Voi olla aikataulutettu tai tilauspalvelu.</p> <p>Esimerkkejä liikennepalveluista: HSL, autonvuokrausyritykset, yhteiskäyttöautojen tarjoajat, myös viranomaiset jotka</p>

		tarjoavat liikennepalvelua.
Liikkumispalvelun tarjoaja	<p>Liikennepalvelulaissa määritelty käsite.</p> <p><i>Liikennepalvelulaissa liikkumispalvelulla tarkoitetaan liikennepalveluja ja niihin välittömästi liittyviä tukipalveluja, kuten välityspalveluja, tietopalveluja ja pysäköintipalveluja.</i></p>	<p>Lain yleismääritelmä, joka pitää sisällään laajalti muut lain määritelmät ja liikennepalveluihin liittyviä tukipalveluja.</p> <p>Esimerkkejä liikkumispalveluista: Matkahuolto, taksinvälityskeskus, google.com/transit, Q-park, reittiGPS, Whim, KYYTI, liikenneviraston liikennetilannepalvelu.</p>
Lippu- ja maksujärjestelmästä vastaava toimija	<p>Tähän selvitykseen määritelty käsite.</p> <p>Liikennealan toimijat, joilla on oma lippu- ja maksujärjestelmä.</p>	
Matkaketju	<p>Tähän selvitykseen määritelty käsite.</p> <p>Yhdistämispalvelulta yhdellä kertaa hankittu matka, jolla matkustaja pääsee eri liikennevälineillä lähtöpaikasta määränpään</p>	<p>Termiä matkaketju käytetään liikennealalla laajempaan käsitteeseen sisältäen fyysisten kuljetusten vaihtoyhteyksien ja aikataulujen yhteensovittamisen, mutta tässä selvityksessä keskeisenä näkökulmana on matkustusosoikeuden myyminen yhdellä kertaa.</p>
Välityspalvelun tarjoaja	<p>Liikennepalvelulaissa määritelty käsite.</p> <p><i>Liikennepalvelulaissa välityspalvelulla tarkoitetaan kuljetusten välittämistä korvausta vastaan lukuun ottamatta palvelua, jossa välitetään vain palveluntarjoajan omia kuljetuksia.</i></p>	<p>Välittää muiden yritysten henkilökuljetuksia. Voi lisäksi välittää myös oman yrityksen tarjoamia henkilökuljetuksia. Pelkästään omien kuljetusten välittämistä (joko omat kuljetukset tai omat autot tai vain omiin tarpeisiin) ei tulkita välityspalveluksi. Esim. taksiryitys joka välittää ajot vain omille kuljettajilleen.</p> <p>Välityspalvelulla tarkoitetaan kuljetuksen välittämistä yhden henkilökuljetuspalvelun tarjoajan kuljetuksilla matkaa kohden, muuten yhdistämispalvelua.</p>

		<p>Lain määritelmä koskee sekä henkilö- että tavarakuljetusten välittämistä, mutta matkaketjujen käytäntösäännöt koskevat vain henkilökuljetusten välitystä.</p> <p>Välityspalvelu perii korvauksen välityksestä matkustajalta tai kuljetuspalvelun tarjoajalta. Korvausta vastaan tarjotuksi palveluksi katsotaan myös esimerkiksi mainosrahoitteinen välitys.</p> <p>Esimerkiksi: taksin välityskeskus, Uber, Matkahuolto</p>
<p>välittäjä</p> <p>eli</p> <p>välittäjäluonteinen yhdistämispalvelu</p>	<p>Tähän selvitykseen määritelty käsite.</p> <p>yhdistämispalvelu eli MaaS-operaattori, joka tarjoaa matkustajille matkaketjuja, joissa se ainoastaan välittää sopimuksia takaamatta kuljetusten toteutumista</p> <p>vrt. kokonaispalvelun tarjoaja</p>	<p>Määrittely liittyy vastuuseen kuluttajamatkustajaa kohtaan niissä tilanteissa, jossa matkaketju ei toteudu kuljetuspalveluista johtuvista syistä.</p> <p>Yhdistämispalvelu vastaa tässäkin tapauksessa omasta palvelustaan ja sille syntyy tältä osin sopimus matkustajan kanssa.</p>
<p>Yhdistämispalvelun tarjoaja</p>	<p>Liikennepalvelulaissa määritelty käsite.</p> <p><i>Liikennepalveluissa yhdistämispalvelulla tarkoitetaan matkaketjujen muodostamista korvausta vastaan yhdistelemällä eri palveluntarjoajien liikkumispalveluja.</i></p> <p>Tässä selvityksessä yhdistämispalvelusta käytetään myös termiä <i>MaaS-operaattori</i>.</p>	<p>Yhdistämispalvelun tarjoaja tarjoaa korvausta vastaan palvelua matkaketjujen muodostamiseen yhdistelemällä eri yritysten matkalipuja tai taksivarauksia.</p> <p>Yhdistämispalvelun tarjoaja voi periä korvauksen matkustajalta tai saada korvauksen muulla järjestelyllä. Myös mainosrahoitteinen toiminnan katsotaan tapahtuvan korvausta vastaan.</p> <p>Esimerkkejä: KYYTI,</p>

		Whim, rautatie- tai bussiyhtiöiden palvelut, joissa tarjotaan eri liikennemuotojen lippuyhdistelmiä/matkakettuja.
--	--	---

2.2 Matkaketjun osapuolten tehtäviä

Tehtävä /rooli	Asiakas	Puolesta asioija (esim. yhdistämispalvelu)	Rajapinnan avaaja (esim. kuljetuspalvelu)	Ulkoinen rekisterinpitäjä
Valtuutus käyttäjätilien käyttöön	X			
Valtuuksien varmistaminen		X	X	X
Matkaketjuun liittyvien tuotteiden tiedot		X	X	
Palvelujen saatavuus			X	
Rajapintojen avaaminen		X	X	(X)
Matkatunnusteiden tuottaminen		X	X	
(Maksaminen)	X			

2.3 Rajanveto matkapakettien ja liikkumispalvelujen välillä sääntelyn valossa

Matkapalveluyhdistelmiä ja matkapalveluyhdistelmien tarjoajia koskeva sääntely on muuttunut. Uusi lainsäädäntö korvaa valmismatkalain ja valmismatkaliikkeitä koskevan lain. Muutokset tulivat voimaan 1.7.2018.

Liikennepalvelulaki rajaa 1.7.2018 alkaen matkapaketit pois liikennepalvelulain piiristä:

- ”*välityspalvelulla* kuljetusten välittämistä korvausta vastaan, ei kuitenkaan palvelua, jossa välitetään vain palveluntarjoajan omia kuljetuksia, eikä matkapalveluyhdistelmistä annetun lain (901/2017) soveltamisalaan kuuluvia matkapaketteja tai yhdistettyjä matkajärjestelyjä”
- ”*yhdistämispalvelulla* matkaketjujen ja muiden palvelukokonaisuuksien muodostamista korvausta vastaan yhdistelemällä eri palveluntarjoajien liikkumispalveluja, ei kuitenkaan matkapalveluyhdistelmistä annetun lain soveltamisalaan kuuluvia matkapaketteja tai yhdistettyjä matkajärjestelyjä”

Matkaketjun tarjoajan on hyvä arvioida, koskeeko tarjottua palvelukokonaisuutta matkapalveluyhdistelmiä koskeva lainsäädäntö. Tällöin palveluntarjoajan on huomioitava edellä mainitun sääntelyn velvoitteet esimerkiksi vakuuksien kannalta.

Matkapalveluyhdistelmiä koskevaa lainsäädäntöä valvoo Kilpailu- ja kuluttajavirasto.

3 Sopimisvelvoitteet liikkumispalveluverkostossa

3.1 Liikennepalvelulain keskeiset rajapintojen avaamisvelvoitteet

Liikennepalvelulaissa on kolme rajapintojen avaamisvelvoitetta.

Ensinnäkin liikennepalvelulain mukaan liikkumispalvelujen tarjoajien tulee avata avoimiin rajapintoihin palveluidensa niin sanotut olennaiset tiedot. Olennaiset tiedot vaihtelevat palvelulajeittain ja niitä voivat olla mm. reitti-, pysäkki-, aikataulu-, hinta-, sekä palvelun saatavuudesta ja esteettömyydestä kertovat tiedot. Velvoite koskee kaikkia liikkumispalveluita tarjoavia toimijoita liikennemuodosta riippumatta. Olennaiset tiedot avataan Liikenneviraston avaamassa NAP-palvelussa osoitteessa www.finap.fi.

Lisäksi liikennepalvelulaissa on kaksi lippu- ja maksujärjestelmän rajapinnan avaamisvelvoitetta.

Ensimmäinen koskee tie- ja raideliikenteen henkilökuljetuspalvelun tarjoajaa, välityspalvelun tarjoajaa tai näiden puolesta lippu- ja maksujärjestelmästä vastaavaa toimijaa.

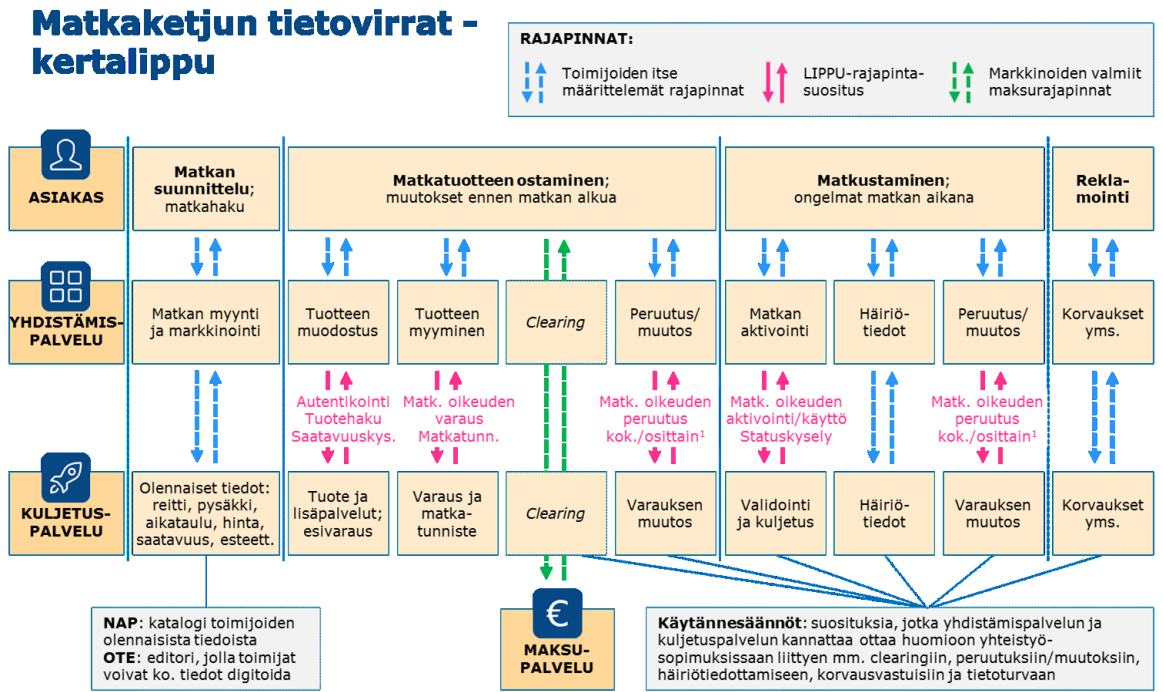
- Toimijan on avattava liikkumispalvelun tarjoajille ja yhdistämispalvelun tarjoajille pääsy lippu-, varaus- tai maksujärjestelmänsä myyntirajapintaan. Myyntirajapinnan kautta tulee voida hankkia vähintään perushintaisen kertamatkaan oikeuttava lipputuote tai varata yksittäinen matka tai kuljetus, jonka täsmällinen hinta ei ole tiedossa palvelun alkaessa tai joka muusta syystä sovitaan maksettavaksi palvelun päättymisen jälkeen.

Toinen velvoite koskee kaikkia liikkumispalvelujen ja yhdistämispalvelujen tarjoajia sekä näiden puolesta lippu- ja maksujärjestelmästä vastaavia toimijoita, jos palveluntarjoajilla on liikennepalvelulain mukaisia käyttäjä- tai asiakastilejä.

- Velvoitettujen toimijoiden on avattava toiselle liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoajalle pääsy lippu- ja maksujärjestelmänsä myyntirajapintaan tai annettava tarvittaessa muun sähköisen asiointikanavan kautta pääsy järjestelmään siten, että pääsyyn oikeutettu liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoaja voi hankkia palvelun käyttäjän pyynnöstä hänen puolestaan lipputuotteita tai muita liikkumispalvelun käyttöön oikeuttavia tuotteita hyödyntäen palvelun käyttäjän olemassa olevalla käyttäjätulilla olevia tunniste- ja käyttäjätietoja.
- Lisäksi velvoite koskee myös lipun liikkeelle laskijaa, jolla on liikkumispalveluun liittyviä alennuksia, korvauksia tai erityisehdon sisältäviä lippuja, jotka perustuvat käyttäjän palvelussa oleviin tunnistetietoihin. Jos taas alennuksen, korvauksen tai erityisehdon määräytymisperusteisiin liittyvän rekisterin ylläpitäjänä on muu taho kuin lipun liikkeelle laskija, rekisterin ylläpitäjän ja lipun liikkeelle laskijan on yhdessä huolehdittava siitä, että määräytymisperusteeseen liittyvät tiedot ovat käytettävissä siinä määrin kuin on tarpeen puolesta-asiointitapahtuman toteuttamiseksi.

3.2 Rajapinnan avaamisvelvoitteet

3.2.1 Kertalipun myyntirajapinnan tai kuljetuksen varausrajapinnan avaamisvelvoite

Kertalipun myyntirajapinnan tai kuljetuksen varausrajapinnan avaamiseen ja siten sopimukseen velvoitettuja ovat liikennepalvelulain perusteella:

- henkilökuljetuspalvelun tarjoaja
- välityspalvelu
- edellisten puolesta lippu- ja maksujärjestelmästä vastaava toimija
- Muu liikkumispalvelun tarjoaja
- Yhdistämispalvelun tarjoaja

Liikennepalvelulain mukaan avaamisvelvoite ei koske sellaisia rajapinnan avaamiseen velvoitettuja toimijoita, joille rajapinnan avaaminen ei ole teknisesti tarkoituksenmukaista eikä kohtuullista yrityksen pienen koon tai toiminta-alueen johdosta. Sekä tarkoituksenmukaisuus- että kohtuullisuuskriteerin tulee siis täytyä. Edellä kuvattu poikkeus ei kuitenkaan koske toimivaltaisia viranomaisia.

Sama toimija voi olla käytännössä useammassa liikennepalvelulain mukaisessa roolissa. Tällöin voi syntyä tilanne, jossa on arvioitava, kenelle velvollisuus syntyy.

Rajapintaan ja tietoon pääsyyn ja siten sopimukseen oikeutettuja ovat lain mukaan:

- liikkumispalvelu
- yhdistämispalvelu.

Matkaketjujen käytännössä keskitytään yhdistämispalvelun sopimuskysymyksiin, kun se hankkii myyntirajapintojen kautta matkustajan matkaketjun muodostamiseksi lippuja tai varauksia kuljetuspalveluihin.

Liikennepalvelulain myyntirajapinnan avaamisveloitteen perusteella on avattava myyntirajapinta, jonka kautta täytyy olla hankittavissa vähintään perushintainen kertalipputuote tai varattavissa kuljetus.

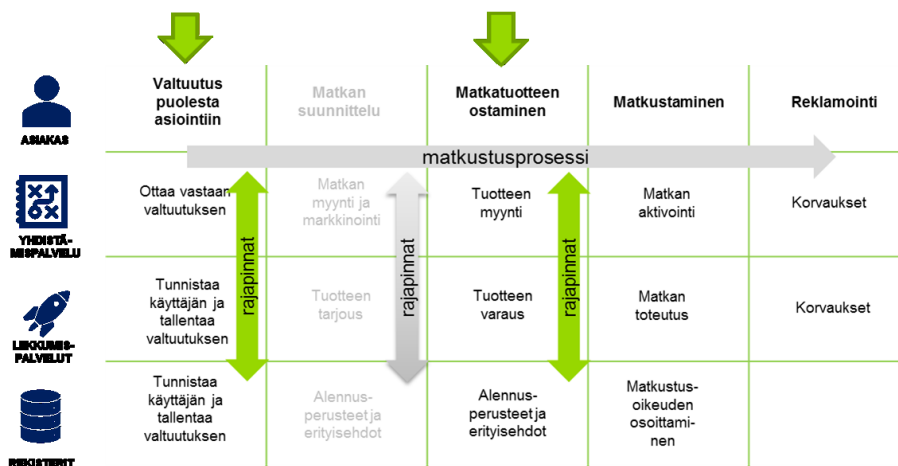
Lippu- ja maksujärjestelmän myyntirajapinnan avaamiseen velvoitettu toimija voi lähtökohtaisesti itse määrittellä mikä on se perushintainen kertalippu, jota rajapinnan kautta voidaan hankkia.

Seuraavat seikat on huomioitava:

- Lipun tulee olla sellainen, jonka kaikki voivat hankkia eli se ei saa olla suunnattu vain tietyille kohderyhmälle kuten eläkeläisille tai alueen kuntalaisille.
- Lähtökohtana on, että toimija avaa nykyisen perushintaisen lipputuotteen rajapintaan. Rajapinnan kautta myytävä lippu ei saa olla yhdistämispalvelulle kalliimpi kuin vastaava lippu on muiden kanavien kautta loppukäyttäjälle myytäessä. Dynaaminen hinnoittelu ko. kertalipun osalta ei ole kiellettyä.
- Vähimmäisveloite ei estä toimijaa myymästä perushintaista kertalippuaan tilapäisesti halvemmalla omille loppukäyttäjilleen kuin yhdistämispalvelulle esimerkiksi kampanjatarjouksena.

3.2.2 Puolesta-asiointin rajapintaveloite

Matkaketjujen tietovirrat – puolesta-asiointi

Liikennepalvelulain mukaisesti puolesta-asiointin rajapintojen tulee mahdollistaa se, että liikkumispalvelun käyttäjätilin pääsyyn oikeutettu liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoaja pystyy palvelun käyttäjän pyynnöstä hankkimaan hänen puolestaan alennuksen, korvauksen tai muun erityisehdon käyttämiseen oikeuttavia lipputuotteita tai muita palvelun käyttöön oikeuttavia tuotteita hyödyntäen palvelun käyttäjän palvelussa olevia tunniste- ja käyttäjätietoja.

Puolesta-asiointia voi pitää eräänlaisena liikkumispalveluiden asiakkuuksien hallinnointina ulkopuolisen asiamiehen avulla. Oikeudellisesti kysymyksessä on lähinnä valtuutus. Puolesta-asiointia ei saa mitään sellaisia etuja, joita asiakas itsekään ei saa. Myöskin tuotteen hinta olisi sama.

Puolesta-asiointi koskee siis kaikkia liikkumispalvelujen muotoja sisältäen muun muassa kaikki kuljetusmuodot sekä yhdistämispalveluita. Liikkumistai yhdistämispalvelun lisäksi puolesta-asiointi voi koskea käyttäjätietojen rekisterinpitäjää. Tällaisen rekisterin ylläpitäjän ja lipun liikkeelle laskijan on yhdessä huolehdittava siitä, että alennuksen tai muun erityisehdon määräytymisperusteeseen liittyvät tiedot ovat käytettävissä siinä määrin kuin on tarpeen puolesta-asiointitapahtuman toteuttamiseksi. Ulkopuolisen rekisterinpitäjän ei siis ole välttämätöntä avata rajapintaa puolesta-asiointia hyödyntävälle taholla, eikä tietojen tarkastamisen tarvitse tapahtua reaaliaikaisesti.

Laissa ei ole määritelty käyttäjä- tai asiakastiliä. Lainkohtaa koskevan hallituksen esityksen mukaan käyttäjätiliin on liitettävä tietyt henkilötiedot. Käyttäjätilejä voi olla myös oikeushenkilöillä luonnollisten henkilöiden lisäksi. Lähtökohtana puolesta-asioinnissa on se, että henkilöllä on olemassa asiakas- tai käyttäjätilit sekä avaamisveloitteen kohteena olevassa palvelussa että myös pääsyyn oikeutetun palveluntarjoajan palvelussa.

Puolesta-asiointi kattaa kaikki lipputuotteet ja muut liikkumispalvelun käyttöön oikeuttavat tuotteet. Muista liikkumispalvelutuotteista hallituksen esityksessä on mainittu paikkavaraukset ja liikennevälineiden vuokraus. Liikkumispalvelun määritelmän mukaan pysäköintipalvelut ja yhteiskäyttöautot voivat olla puolesta-asioinnin osana. Liikkumispalvelun määritelmästä tuleva rajanveto, mikä on liikennepalveluun välittömästi liittyvä tukipalvelu, on hyvin tulkinnanvaraista.

3.3 Sopimisvelvoite, neuvotteluvelvoite ja sopimuksesta kieltäytyminen

Pääsääntö liiketoiminnassa on sopimusvapaus. Liikennepalvelulain säännökset kuitenkin rajoittavat kuljetus- ja yhdistämispalveluiden tarjoajien sopimusvapautta. Sopimisvelvoite koskee vain liikennepalvelulaissa säädettyjä vähimmäisvelvoitteita.

Sopimisveloitteen voidaan katsoa pitävän sisällään sen, että sopijapuolten täytyy neuvotella vilpittömästi. Siten sopimisvelvoite tarkoittaa mm. tarjouspyyntöihin tai yhteydenottoihin vastaamista kohtuullisessa ajassa ja valmiutta huomioida neuvotteluosapuolen esille tuomia relevantteja seikkoja.

Sopimusehtoja käsitellään tarkemmin jäljempänä, mutta yleisesti voidaan todeta, että laissa säädetty rajapinnan avaamisvelvoite huomioiden neuvotteluista, sopimuksesta tai yhteistyöstä kieltäytymiselle laissa säädettyjen tuotteiden osalta on oltava hyvin perusteltu syy, joka voinee liittyä lähinnä seuraaviin:

- Sopijapuolta ei pystytä luotettavasti yksilöimään (rekisteröity yritys/yhteisö, y-tunnus), sopijapuoli on asetettu konkurssiin tai liiketoimintakieltoon tai sopijapuoleen liittyy lakisääteisiä tai kansainvälisiin sopimusvelvoitteisiin sisältyviä rajoitteita (kuten pakotelistatut toimijat).
- Rajapinnan aiottu käyttötarkoitus ei liity laissa säädettyyn yhdistämispalvelun luonteeseen toimintaan.

- Sopimusosapuoli ei täytä kohtuullisia tietoturvan ja tietosuojan vähimmäisvaatimuksia, puolesta-asioinnin osalta tästä on säädetty tarkemmin. Luotettavuuden arviointia puolesta-asioinnissa käsitellään kohdassa 10.
- Maksukykyyn liittyvät seikat.

Jos sopijapuoleen liittyviä riskejä voidaan hallita riskiin nähden kohtuullisilla sopimusehdoilla, tulisi sopia tällaisista sen sijaan, että kieltäytyy sopimuksesta. Tällaisia ehtoja voivat olla esimerkiksi vakuudet tai palvelun tilapäistä keskeyttämistä koskevat ehdot

3.4 Sopimusehtojen sääntely liikennepalvelulaissa

Liikennepalvelulain vähimmäisvelvoitteissa sallitut sopimusehdot voidaan jakaa:

- Käyttöehtoihin
- Välttämättömiin muihin ehtoihin

Rajapinnan käyttöä rajoittavat ehdot on kielletty.

Vähimmäisvelvoitteiden osalta myyntirajapinnan käyttöehtoja koskee liikennepalvelulain kohtuullisuus-, syrjimättömyys- ja oikeudenmukaisuusvaatimus.

Edellä tarkoitettujen rajapintojen avaamiseen velvoitettujen palveluntarjoajien on huolehdittava siitä, että avaaminen voi tapahtua palvelun tietoturvan ja yksityisyyden suojan vaarantumatta. Puolesta-asiointiin pääsyyn oikeutetun liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoajan on huolehdittava oman palvelunsa tietoturvan ja tietosuojan tasosta niin, että puolesta-asiointi voi tapahtua näitä vaarantamatta.

Vähimmäisvelvoitteiden piiriin kuuluvien palveluiden tarjoamiseksi välttämättömistä asioista sopiminen kuuluu liikennepalvelulaissa säädetyn yhteistyövelvoitteen piiriin.

Yhdistämispalvelun myymien lippujen tai muiden matkatunnusteiden on oltava todennettavissa kuljetusvälineessä. Välttämätöntä on myös sopia siitä, miten matkaketjun toimijat huolehtivat liikennepalvelulaissa säädetystä oikeuksista ja velvollisuuksista. Pakottavia vaatimuksia on lisäksi mm. kuluttajansuoja- ja henkilötietosäädännössä sekä kuljetusmuotokohtaisessa erityissääntelyssä. Näiden lisäksi on myös muita osa-alueita, joista sopiminen on välttämätöntä matkaketjun mahdollistamiseksi.

Nämä välttämättömät ehdot eivät saa ylittää lainsäädännössä asetettuja velvoitteita. Ehdot eivät saa olla kohtuuttomia siten, että ne käytännössä estäisivät rajapinnan avaamisen.

3.5 Vähimmäisvelvoitteiden ulkopuoliset ehdot

Näitä ehtoja ei säännellä liikennepalvelulaissa. Tällaisia ehtoja ovat esimerkiksi:

- Kertalipun myyntirajapinnan tai kuljetuksen varausrajapinnan avaamisvelvoitteen osalta vähimmäisvelvoitteen piiriin eivät kuulu kausiliput ja alennusliput.
- Luottokauppa ei kuulu vähimmäisvelvoitteiden piiriin. Yritysten välisten tavanomaisten maksu- ja laskutuskäytäntöjen mukaisia toimituksia ja maksuaikoja ei voitane katsoa luottokaupaksi.
- Tukkuluonteiset erityisehdot eivät kuulu vähimmäisvelvoitteisiin.
- Vähimmäisvelvoitteita laajempia sopimuksia koskevat yleiset sopimusoikeudelliset periaatteet ja yleinen lainsäädäntö.

4 Sopimustekniset kysymykset

4.1 Salassapito

Sopijapuolet sopivat sopimusten salassapidosta. Salassapitosopimukset eivät voi ohittaa kuluttajan oikeutta saada tieto sitä, kenelle voi reklamoida.

Salassapitosopimukset eivät voi ohittaa säädännön velvoitteita toimittaa tietoa viranomaisille tai julkistaa tietoa.

4.2 Sopimuksen siirto

Sopijapuolet sopivat, voiko sopimuksen siirtää kolmannelle osapuolelle ja siirron edellytyksistä ja menettelystä.

Sopimuksen siirtämisessä on otettava huomioon, täyttääkö toimija, jolle sopimusta ollaan siirtämässä, lain edellytykset rajapinnan avaamiselle tai käyttämiselle.

4.3 Riitojen ratkaiseminen

Sopijapuolet sopivat, miten sopimuserimielisyydet ratkaistaan. Ensisijaisesti erimielisyydet pyritään ratkaisemaan neuvottelemalla. Erimielisyydet, joita ei pystytä ratkaisemaan neuvotteluilla, voidaan sopia ratkaistavaksi riita-asian yleisessä tuomioistuimessa tai välimiesmenettelyssä.

Joissain asioissa valvontaviranomainen voi ratkaista, onko noudatettu säädännön velvoitteita.

Vähimmäistuotetta koskevissa sopimusneuvotteluissa Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi voi valvontaviranomaisena erimielisyytilanteissa ratkaista, onko ehto lain pakottavien velvoitteiden mukainen.

4.4 Sopimuksen päättyminen

Sopimus voidaan tehdä määräaikaiseksi tai toistaiseksi voimassa olevaksi. Sopimus päättyy toisen osapuolen tekemään irtisanomisilmoitukseen, purkuilmoitukseen, tai jos sopijapuolet yhdessä niin sopivat.

Vähimmäistuotetta koskevan sopimuksen irtisanomis- tai purkuperusteena ei voi olla yksipuolisesti sellainen sopijapuoleen liittyvä syy, jota ei voida

pitää liikennepalvelulain myyntirajapinnan avaamisvelvoitetta koskevien vaatimusten mukaisena.

Muun kuin vähimmäistuotetta koskevan sopimuksen irtisanomisen perusteet määräytyvät yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaisesti.

Ongelmatilanteissa ensisijainen keino on aina asian selvittäminen ja vakavissa tilanteissa rajapinnan tarjonnan tilapäinen keskeyttäminen.

Sopimusta päätettäessä on otettava huomioon mahdolliset vaikutukset muihin toimijoihin liikkumispalveluverkostossa.

4.5 Tavaramerkkien käyttö

Sopijapuolet sopivat tavaramerkkien esittämisestä.

Sopimusketjussa on mahdollistettava se, että yhdistämispalvelu näyttää asiakkailleen tarjolla olevien kuljetuspalveluiden tavaramerkkejä.

Sopimusketjussa on mahdollistettava se, että kuljetuspalvelun tavaramerkki näkyy matkalipussa tai muutoin yhdistämispalvelun tarjontaympäristössä (esim. sovellukset).

4.6 Tiedonantovelvollisuudet ennen sopimuksen tekemistä

Tiedonantovelvollisuuksia koskevat säännöt riippuvat kuljetusmuodosta sekä osapuolten ja matkustajan rooleista (kuluttaja/liikematkustaja).¹ Osapuolten on oltava tietoisia lakisääteisistä tiedonantovelvollisuuksistaan. Osapuolten olisi lisäksi suositeltavaa sopia seuraavista asioista:

- Keskitetäänkö kaikki matkaketjun myyntiin liittyvät tiedonantovelvollisuudet yhdelle taholle? Jos velvoitteet keskitetään, miten kustannukset jaetaan?
- Kuka vastaa kuluttajansuojalain markkinointia ja myyntitilannetta koskevien tiedonantovelvoitteiden sekä mahdollisten päällekkäisten kuljetusmuotokohtaisten tiedonantovelvoitteiden asianmukaisesta toteuttamisesta?
- Kuljetuspalvelun tarjoaja voi joutua vastuuseen MaaS-operaattorin markkinoinnin perusteella. Miten osapuolet varmistuvat siitä, että MaaS-operaattorin palvelua koskeva markkinointi- ja myynti-informaatio on asianmukaista ja täyttää lainsäädännön vaatimukset?
- Miten MaaS-operaattori saa tiedon matkustajalle ennen sopimuksen tekemistä annettaviin tietoihin tehdyistä muutoksista?

4.7 Sopijapuolten väliset vastuut

Sopijapuolten keskinäiset vastuukysymykset voivat jäädä epäselviksi, mikäli osapuolet eivät sovi niistä.

¹ Tiedonantovelvollisuuksia koskevia sääntöjä sisältyy esimerkiksi kuluttajansuojalakiin, liikennemuotokohtaiseen erityissääntelyyn, liikennepalvelulakiin sekä pakettimatkasääntelyyn.

Sopimuksissa on huomioitava, että keskinäisillä vastuunjakoja koskevilla sopimuksilla ei voida heikentää kuluttajan lakisääteistä asemaa. Tällainen sopimusehto on mitätön.

Toimijoiden olisi suositeltavaa sopia, millä perusteella sillä on oikeus saada korvaus omalta sopijakumppaniltaan, jos se on suorittanut matkustajalle korvausta sellaisesta vahingosta, jota se ei itse ole aiheuttanut.

Suosittelavana voidaan pitää vastuunjakomallia, jossa riskit ja vastuut kantaa se sopimustaho, jolla on parhaat mahdollisuudet välttää vahingon syntyminen. Vastuunjako koskevien sopimuskäytäntöjen ei tulisi myöskään johtaa kohtuuttomaan lopputulokseen. Lähtökohtaisesti jokainen toimija vastaa omasta toiminnastaan ja siihen liittyvistä riskeistä. Vastuunjaosta on suositeltavaa sopia siten, että myös matkaketjun pieni toimija säilyttää riskinkantokykynsä, eikä sille siirry sopimusten perusteella suhteetonta riskiä muiden ketjun toimijoiden toiminnasta.

4.8 Myyntirajapinnan käytettävyys

Sopijapuolten on hyvä sopia myyntirajapinnan käytettävyydestä ja kapasiteetista (SLA).

Liikennepalvelulaissa ei säädetä palvelun tai myyntirajapinnan laatu- tai saatavuusvaatimuksista, mutta laki edellyttää pääsyn ja käyttöehtojen kohtuullista ja syrjimätöntä tarjontaa. Lain mukaan sopijapuolten on tehtävä yhteistyötä yhteentoimivuuden mahdollistamiseksi käytännön järjestelyillä.

Sopijapuolen yhdistämispalvelun ja matkalipun todentamisen toteuttamisessa myyntirajapinnan ja mahdollisesti siitä erillisten maksu- ja lippujärjestelmän rajapintojen käytettävyydellä on olennainen merkitys.

Sopijapuolten on hyvä sopia siitä, että ne huomioivat huolto- ja muutostöiden suunnitellussa ja toteutuksessa vaikutukset toiseen sopijapuoleen ja tarvittaessa muihin liikkumispalveluverkoston toimijoihin. Sopijapuolten on hyvä sopia siitä, että ne tekevät huolto- ja muutostoimet siten ja sellaiseen aikaan, että palvelun keskeytys on niin lyhyt ja vaikutuksiltaan niin pieni kuin mahdollista.

5 Vastuu palveluiden käyttäjälle

Matkustajan suojasta matkaketjuissa ei ole olemassa omia erityissäännöksiä. MaaS-operaattoriin ja kuljetuspalvelun tarjoajaan kohdistuva matkustajan oikeuksia koskeva sääntely on pirstaloitunutta ja tapauskohtaista. Tästä johtuen osapuolten on suositeltavaa sopia keskinäisistä vastuusuhteistaan.

MaaS-operaattori ja kuljetuspalvelun tarjoaja voivat melko vapaasti sopia keskinäisistä vastuistaan. Kuluttajansuojalaissa ja liikennemuotokohtaisessa erityislainsäädännössä säädetyistä käyttäjän oikeuksista ei ole mahdollista sopia matkustajan asemaa heikentävällä tavalla.

5.1 Sopijapuolten roolien ja palveluiden selkeä hahmottaminen

Kuljetuspalvelun tarjoajan velvollisuudet suhteessa matkustajaan määräytyvät pitkälti liikennemuotokohtaisen erityissääntelyn perusteella. MaaS-operaattorin vastuu riippuu erityislainsäädännön lisäksi merkittävästi tämän tarjoaman palvelun laajuudesta, matkustajan asemasta ja osapuolten keskinäisistä sopimussuhteista.

MaaS-operaattori voi edellä mainituista seikoista riippuen olla esimerkiksi kokonaispalvelun tarjoajan tai välittäjän roolissa. Lisäksi pakettimatkasääntely asettaa soveltuessaan MaaS-operaattorille merkittäviä velvollisuuksia.

5.2 Yhteiset toimintatavat matkaketjun häiriötilanteiden varalle

Kuljetuspalvelun tarjoajille on asetettu liikennemuotokohtaisessa erityissääntelyssä erilaisia tiedotus-, uudelleenreititys- ja avustamisvelvollisuuksia muutos- ja häiriötilanteiden varalle, mutta niissä ei ole huomioitu matkaketjuihin liittyviä erityiskysymyksiä. MaaS-operaattorin velvollisuudet määräytyvät pääasiassa yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaisesti.

Matkustajan oikeuksien toteuttamiseksi ja matkustajan suojaamiseksi epäselvissä tilanteissa osapuolten on suositeltavaa sopia esimerkiksi seuraavista yhteisistä toimintatavoista:

- Miten MaaS-operaattori saa tiedon matkaketjuun liittyvistä muutoksista tai häiriöistä?
- Kuka tiedottaa matkustajalle siitä, miten yhden matkaketjun osan viivästys tai peruutus vaikuttaa matkaketjun loppuosan toteutumiseen?
- Miten tällainen tiedottaminen sovitetaan yhteen Maas-operaattorin ja kuljetuspalvelun tarjoajan lakisäätöisten tiedottamisvelvollisuuksien kanssa?
- Mitkä ovat MaaS-operaattorin oikeudet peruuttaa tai vaihtaa matkustajalle hankkimiaan lippuja, jos se joutuu uudelleenreitittämään matkaketjun muutos- tai häiriötilanteen vuoksi?
- Miten matkustajan matkaketjun jatkuminen turvataan tilanteissa, joissa matkatunniste ei syystä tai toisesta toimi? Keneen matkustaja ohjataan olemaan yhteydessä?
- Joissain häiriötapauksissa sekä MaaS-operaattorilla että kuljetuspalvelun tarjoajalla voi olla osin päällekkäinen uudelleenreititysvelvollisuus, joka voi olla laajuudeltaan erilainen. Osapuolten on suositeltavaa sopia, miten nämä velvollisuudet sovitetaan yhteen tai keskitetään matkustajan suojan varmistamiseksi
- Miten matkaketjun toimijat vaihtavat tietoa matkustajan suuntaan tekemistään uudelleenreititys- tai hinnanpalautustoimenpiteistä?

5.3 Reklamaatiot ja korvaukset

Kuljetuspalvelun tarjoaja voi olla sitä koskevan erityissäätelyn perusteella velvollinen suorittamaan matkustajalle erikseen määritellyn vakiokorvauksen tai vahingonkorvauksen. Myös niiltä osin kuin erityissäätelyä ei sovelleta, kuluttajalla voi olla oikeus saada hinnanalennusta tai hinnan palautuksen yleisten kuluttajaoikeudellisten periaatteiden nojalla.

Jos matkustajalle lisäksi aiheutuu vahinkoa, yleiset sopimusoikeudelliset periaatteet voivat tulla sovellettavaksi. Koska MaaS-operaattori voi toimia erilaisissa rooleissa, matkustajalle voi jäädä epäselväksi, kuka on oikea vastuutaho. Selvyyden vuoksi sopijapuolten olisi suositeltavaa sopia seuraavista asioista:

Reklamaatioprosessi ja prosessista tiedottaminen matkustajalle:

- Kenelle reklamaation voi tehdä?
- Onko toimijalla velvollisuus välittää saamansa reklamaatio eteenpäin oikealle vastuutaholle?

Toimintatavat korvaustilanteissa:

- Hoitaako joku keskitetysti kaikki korvaukset matkustajalle? Jos velvoitteet keskitetään, miten kustannukset jaetaan
- Jos sekä MaaS-operaattori että kuljetuspalvelun tarjoaja ovat eri säännösten nojalla vastuussa suhteessa matkustajaan, kumman puoleen matkustajan tulisi ensisijaisesti kääntyä?
- Miten kuljetuspalvelun tarjoaja vastaa sellaisista peruutuksista, jotka vaikuttavat MaaS-operaattorin palveluun?
- Sopimuksissa ei kuitenkaan saa rajoittaa kuluttajan oikeutta vaatia korvausta suoraan kuljetuspalvelun tarjoajalta.

5.4 Matkaketjun laatu

Sopimuksissa on syytä huomioida mahdollisuuksien mukaan ne tekijät, jotka vaikuttavat yhdistämispalvelun matkustajalle tarjoaman matkaketjun toimivuuteen ja varmuuteen.

Tällaisia tietoja on valmistelutyössä toimijoilta saatujen tietojen perusteella melko vähän, mutta niitä on suositeltavaa tarjota rajapinnassa, *jos niitä on*.

Tiedot ovat hyödyksi mm. uudelleenreityksessä ja muussa häiriötilanteen asiakaspalvelussa.

Matkaketjun suunnitteluun ja toteutumisvarmuuteen liittyviä tietoja voivat olla esimerkiksi

- tieto siirtymäajasta tai -olosuhteista tai reiteistä kuljetusten välillä
- miten nopeasti tieto myydystä lipusta tai tehdystä varauksesta tai aktivoinnista päivittyy teknisesti niin että lippu/tunniste on todennettavissa kulkuvälineessä

- mitä matkaan liittyviä muutos- tai häiriötietoja on mahdollista välittää ja millä aikataululla

5.5 Matkaketjun esteettömyys ja saavutettavuus

Kuljetuspalvelun tarjoajan ja MaaS-operaattorin on suositeltavaa sopia käytännöistä matkustajan avustamista koskevan tiedon välittämiseksi sekä vammaisen matkustajan oikeuksien huomioon ottamisesta häiriötapauksissa. Esteettömän matkaketjun turvaamiseksi voi olla tarpeen sopia tiedon välittämisestä tarkemmalla tasolla, kuin mitä olennaisten tietojen asetus edellyttää. Tärkeää vammaisen matkustajan kannalta on saada tieto reitin esteettömyyden varmistamisesta etukäteen. Toimijoiden on syytä varautua myös yksittäisiin kohtuullisia tilannekohtaisia mukautuksia koskeviin pyyntöihin yhdenvertaisuuslain 15 §:n mukaisesti.

Esteettömyys- ja saavutettavuusnäkökohtia on esitelty tarkemmin erillisselvityksessä (katso luettelon lopusta).

6 Rajapinnat ja siirrettävät tiedot

6.1 Rajapinnoissa siirrettävät tiedot

Liikennepalvelulaki edellyttää, että rajapintojen tulee mahdollistaa perushintaisen kertalipun hankinta ja yksittäisen matkan varaaminen sekä puolesta-asioinnin myötä myös erilaisten alennuksia tai muita etuja sisältävien lipputuotteiden hankinta.

Sopijapuolten on hyvä sopia rajapintojen teknisestä toteutuksesta ja välitettävistä tiedoista siten, että tiedot ovat riittävät asiakkaiden haluamien lipputuotteiden varaamisen ja että matkustajalle toimitetut lipputuotteet ovat asianmukaisesti todennettavissa matkan alkaessa ja aikana. Välitettävien tietojen sopimisessa tulee kuitenkin ottaa huomioon tietosuojaan liittyvät säädökset, joita käsitellään käytännesääntöjen kohdassa 8.

6.1.1 Perushintainen kertalippu ja yksittäisen matkan varaus

Liikennepalvelulaki edellyttää, että avattavan myyntirajapinnan kautta tulee olla mahdollista hankkia perushintainen kertamatka sekä varata yksittäinen matka tai kuljetus, jonka täsmällinen hinta ei ole tiedossa palvelun alkaessa.

Osapuolet voivat sopia myös muiden tuotteiden tarjoamisesta kyseisen myyntirajapinnan kautta.

Lippu-hankkeessa on laadittu kertalippujen myyntirajapinnasta suositusluonteinen rajapintamäärittely ja esimerkkitoteutus. Siinä eritellään teknisesti välttämättömät ja valinnaiset rajapinnassa siirrettävät tiedot. Lippu-rajapintaspesifikaatio ei kuitenkaan ole kaiken kattava. Lippu-rajapintaspesifikaation käyttäminen ei ole pakollista, mutta jos myyntirajapinnan toteutus sisältää sitä vastaavat tiedot, rajapinnan voi olettaa täyttävän lain vaatimukset tietosisältöjen osalta.

Lippu-rajapintaspesifikaatio löytyy osoitteesta

<https://github.com/finnishtransportagency/lippu-api>

6.1.2 Puolesta-asiointi

Liikennepalvelulain mukaisesti puolesta-asiointin rajapintojen tulee mahdollistaa se, että liikkumispalvelun käyttäjätilin pääsyyn oikeutettu liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoaja pystyy palvelun käyttäjän pyynnöstä hankkimaan hänen puolestaan alennuksen, korvauksen tai muun erityisehdon käyttämiseen oikeuttavia lipputuotteita tai muita palvelun käyttöön oikeuttavia tuotteita hyödyntäen palvelun käyttäjän palvelussa olevia tunniste- ja käyttäjätietoja.

Puolesta-asiointin perustoiminnot ovat valtuutus ja lipun osto. Yhden mahdollisen toteutustavan prosessikuvaus, rajapinnat ja rajapinnoissa siirrettävät tiedot on esitetty taustadokumentissa ”*APIt puolesta-asiointissa*”.

Kuvauksen lähtökohtaoletuksina ovat muun muassa seuraavat:

- valtuutus tehdään liikkumispalvelukohtaisesti siten, että puolesta-asioija ohjaa asiakkaan kirjautumaan liikkumispalvelun käyttäjätililleen
- valtuutus tehdään lähtökohtaisesti pidemmäksi aikaa siten, että samalla valtuutuksella voidaan koko voimassaoloajan hankkia lipputuotteita toistamatta valtuutusprosessia joka kerta uudestaan
- valtuutustieto on sekä puolesta-asioijalla että liikkumispalvelun tarjoajalla

Määrittelyissä on myös esitetty tarvittaville toiminnallisuuksille vaihtoehtoisia toteutustapoja. Määrittely on tarkoitettu toimijoiden tueksi niiden sopiessa rajapinnan teknisestä toteutuksesta eikä se estä toimijoita sopimasta toisenlaisesta toteutuksesta.

6.1.3 Ulkopuolisten rekisterinpitäjien hallussa olevat alennusperustetiedot

Liikennepalvelulaki kattaa myös tilanteet, joissa alennusperustetta koskevia tietoja ylläpitää joku muu toimija kuin puolesta-asioija tai liikkumispalvelun tarjoaja - esimerkiksi kunta, VRK tai Kela. Alennuksen määräytymisperustetta ylläpitävän toimijan ei tarvitse avata rajapintaa puolesta-asiointiin oikeutetun tahon hyödynnettäväksi. Säännöksessä kuitenkin veloitetaan alennuksen määräytymisperustetta hallinnoiva taho ja lipun liikkeelle laskija yhdessä huolehtimaan siitä, että alennusperustetta koskevat tiedot ovat asiointitapahtumassa hyödynnettävissä.

Lippu-hankkeessa ei ole käsitelty kyseisiä rajapintoja ja niissä siirrettäviä tietoja yksityiskohtaisesti. Puolesta-asioijan ja liikkumispalvelun tarjoajan tulee sopia tarvittaessa kyseisten rajapintojen käytöstä ja niissä siirrettävistä tiedoista - lähtökohtana tietysti kyseisten palveluntarjoajien tarjoamat rajapinnat.

7 Olennaisten tietojen ja myyntirajapinnan tietojen suhde

Liikennepalvelulain mukaisen liikkumispalveluita koskevien *olennaisten tietojen rajapinnan* tarkoitus on mahdollistaa matkustajainformaation kuten reittioppaiden tuottaminen. Avoimessa rajapinnassa tarjottavat pakolliset ja valinnaiset tiedot määritellään valtioneuvoston asetuksessa 643/2017. Tämä rajapinta on ilmoitettava Liikennevirastolle julkaistavaksi NAP-tietokannassa.

Liikennepalvelulain lippu- ja maksujärjestelmien yhteentoimivuutta koskevan *myyntirajapinnan* tarkoitus on mahdollistaa matkaketjujen tuotteistus ja myynti. Myyntirajapinta on tieto, joka on toimitettava Liikennevirastolle julkaistavaksi NAP-tietokannassa nk. multimodaaliasetuksen perusteella.

8 Henkilötietojen käsittely (tietosuoja)

8.1 Säännökset ja valvonta

Henkilötietojen suojasta säädetään Euroopan unionin yleisessä tietosuoja-asetuksessa (EU) 2016/679. Henkilötietojen suojaa koskevaa lainsäädäntöä sovelletaan aina silloin, kun käsitellään henkilötietoja.

Toimivaltainen viranomainen tietosuoja-asetuksen valvonnassa on tietosuojavaltuutettu.

8.2 Henkilötiedon käsite ja henkilötiedot liikkumispalveluverkostossa

8.2.1 Henkilötiedon määritelmä

Henkilötiedolla tarkoitetaan tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön liittyviä tietoja. Tunnistettavissa olevana pidetään luonnollista henkilöä, joka voidaan suoraan tai epäsuorasti tunnistaa erityisesti tunnistetietojen, kuten nimen, henkilötunnuksen, sijaintitiedon, verkkotunnistetietojen taikka yhden tai useamman hänelle tunnusomaisen fyysisen, fysiologisen, geneettisen, psyykkisen, taloudellisen, kulttuurillisen tai sosiaalisen tekijän perusteella.

Henkilötiedon määritelmä on hyvin laaja. Kun matkustajalle tarjotaan matkaketjupalveluita, syntyy yleensä tilanne, jossa käsitellään henkilötietoja. Tällaisina tietoina pidetään esimerkiksi tilauksen tekemisen yhteydessä käsiteltäviä matkustajan yhteystietoja ja luottokorttitiedot. Henkilötietoja voivat olla myös matkustusoikeuden todentamiseen liittyvät tiedot.

Tietosuojasääntely soveltuu siten laajasti liikkumispalveluverkoston toimintaan.

8.2.2 Pseudonymisointi ja anonymisointi

On huomattava, että vaikka tiedot pseudonymisoitaisiin, niitä pidetään edelleen henkilötietoina. Vaikka yksittäisellä matkaketjun toimijalla ei olisikaan mahdollisuutta selvittää matkustajan identiteettiä, on riittävää, että joku taho voi eri tietoja yhdistelemällä tunnistaa henkilön. Näin ollen esimerkiksi matkatunniste, joka ei sisällä matkustajan nimeä tai muuta selkeää henkilötietoa, mutta on jonkun toimijan yhdistettävissä yksittäiseen matkustajaan, on henkilötieto.

Tieto on anonymiä, mikäli henkilötiedot muutetaan peruuttamattomasti sellaiseen muotoon, ettei rekisteröity ole niistä suoraan tai epäsuoraan tunnistettavissa kenenkään toimesta.

8.3 Rekisterinpitäjän ja käsittelijän asemat

Henkilötietojen käsittelyyn liittyy eri rooleja.

- Rekisterinpitäjänä pidetään toimijaa, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot.
- Käsittelijällä tarkoitetaan tahoja, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun. Käsittely tapahtuu tällöin usein toimeksianto-, alihankinta- tai yhteistyösuhteessa.
- Rekisterinpitäjät voivat olla myös rinnakkaisia, jolloin kullakin rekisterinpitäjällä on itsenäinen oikeus käsitellä henkilötietoja.

Rekisterinpitäjä määrittelee tietojenkäsittelyn tarkoitukset itsenäisesti sekä hyödyntää tietoja omiin käyttötarkoituksiinsa omien tietojenkäsittelymenettelyidensä mukaisesti. Käsittelijä sitä vastoin ei käsittele tietoja omiin käyttötarkoituksiinsa, vaan käsittelee niitä rekisterinpitäjän antamien ohjeiden ja rekisterinpitäjän kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti pelkästään rekisterinpitäjän lukuun. Käsittelijä ei myöskään saa itsenäistä käyttöoikeutta tietojen hyödyntämiseen.

Rekisterinpitäjän on muun muassa informoitava rekisteröityjä suorittamastaan tietojenkäsittelystä. Tiedot on annettava ymmärrettävässä ja selkeässä muodossa. Tietosuoja-asetuksessa on säädetty tarkemmin annettavien tietojen sisällöstä. Näitä ovat esimerkiksi rekisterinpitäjän yhteystiedot, tieto käsittelyn tarkoituksesta ja sen perusteesta sekä tiedot rekisteröidyn oikeuksista. Osapuolet voivat kuitenkin myös sopia keskinäisistä vastuistaan esimerkiksi siten, että sopimuskumppani velvoitetaan huolehtimaan rekisteröityjen informoimisesta.

Kun tietoja luovutetaan rekisterinpitäjältä toiselle rekisterinpitäjälle, tiedot luovuttava taho vastaa luovutuksen lainmukaisuudesta.

8.3.1 Roolit matkaketjuissa

Liikkumispalveluverkostossa MaaS-operaattori kokonaispalvelun tarjoajana toimii rekisterinpitäjänä suhteessa matkustajista kerättyihin henkilötietoihin.

MaaS-operaattori välittäjänä sekä kuljetuspalvelun tarjoajat voivat toimia rekisterinpitäjänä ja/tai käsittelijänä riippuen siitä, miten tietoja kulloinkin käsitellään ja mitä kunkin toimijan tehtävistä ja roolista on sovittu. Rooleja arvioidaan kuitenkin aina tosiasiallisen tietojenkäsittelytoiminnan perusteella ja tapauskohtaisesti. Lainsäädännön perusteella määräytyvästä roolista ei voida sopimuksella poiketa.

8.3.2 Roolit puolesta-asioinnissa

Oikeudellisen selvityksen perusteella toimijoiden roolit henkilötietojen käsittelyssä vaikuttavat selviltä. Selvityksen perusteella toimijat ovat luonnollisen henkilön käyttäjätilin puolesta-asioinnissa oletusarvoisesti itsenäisiä rekisterinpitäjiä. Tällöin toimijat vastaavat oletusarvoisesti kukin henkilötietojen käsittelystä.

Tietosuoja-asetuksessa ei nimenomaisesti puhuta rinnakkaisista rekisterinpitäjistä, mutta käytännön soveltamisessa vastuut voi arvioida rinnakkaisten rekisterinpitäjien suhteena. Rinnakkaisten rekisterinpitäjien välillä sovittavia asioita käsitellään jäljempänä.

Arvio rooleista *luonnollisen henkilön* käyttäjätilin tietojen käsittelyssä:

- Käyttäjä: rekisteröity
- Puolesta-asioija (yhdistämis- tai liikkumispalvelu): itsenäinen rekisterinpitäjä
- Pääsyn avaaja (liikkumis- tai yhdistämispalvelu): itsenäinen rekisterinpitäjä
- Pääsyn avaaja (liikkumis- tai yhdistämispalvelun puolesta lippu- ja maksujärjestelmästä vastaava toimija): riippuu liikkumis- tai yhdistämispalvelun ja lippu- ja maksujärjestelmästä vastaavan välisestä sopimuksesta, onko lippu- ja maksujärjestelmästä vastaava toimija itsenäinen rekisterinpitäjä vai käsittelijä. Käsittelijä toimii henkilötietojen käsittelyssä rekisterinpitäjän kanssa tehdyn sopimuksen (tietosuoja-asetuksen 28 art.) mukaisesti ja luovutuksesta toiselle rekisterinpitäjälle päättää ja vastaa rekisterinpitäjä, ei käsittelijä.
- Ulkopuolinen taho, joka hallinnoi alennuksen, korvauksen tai erityisehdon määräytymisperusteisiin liittyviä tietoja: itsenäinen rekisterinpitäjä.

Arvio rooleista *oikeushenkilön* käyttäjätiliin liittyvien henkilötietojen käsittelyssä:

- Roolit ovat tietosuoja-asetuksen valossa erilaiset kuin luonnollisen henkilön käyttäjätilin kohdalla.
- Oikeushenkilön eli käyttäjäyrityksen työntekijä, konsultti tms.: rekisteröity
- Oikeushenkilö eli käyttäjäyritys: rekisterinpitäjä
- Puolesta-asioija: voi olla käsittelijä käyttäjäyrityksen lukuun, mutta voi olla myös rekisterinpitäjä
- Pätevä käsittelyperuste on arvioitava roolin perusteella.

8.4 Henkilötietojen käsittelyperusteet ja käyttötarkoitukset

Henkilötietojen käsitteleminen edellyttää aina lainmukaisen käsittelyperusteen olemassaoloa. Tietosuoja-asetuksen mukaan henkilötietoja saa käsitellä:

- rekisteröidyn suostumuksella;
- rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välisen sopimuksen täytäntöönpanemiseksi;
- rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi;
- rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeiden etujen suojaamiseksi;
- yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi; tai
- rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi.

Henkilötietojen käyttötarkoitukset vaikuttavat käsittelyperusteen valintaan ja määräytymiseen. Käyttötarkoitukset on suunniteltava ja määriteltävä ennen tietojen keräämistä. Liikkumispalveluverkostossa tietoja kerätään pääasiassa palveluiden tarjoamiseksi ja asiakkuudenhoitoa varten. Rekisterinpitäjän on informoitava rekisteröityjä käyttötarkoituksista ennen tietojenkäsittelyn aloittamista. On myös huomioitava, että tietoja saa lähtökohtaisesti käyttää vain etukäteen määriteltyihin käyttötarkoituksiin.

8.4.1 Käsittelyperusteet matkaketjussa

Liikkumispalveluverkostossa henkilötietojen käsittelyperusteena voi pääasiassa tulla kysymykseen sopimuksen täytäntöön paneminen (b) tai oikeutettujen etujen toteuttaminen (f). Myös julkinen matkaketjun toteuttamiseen osallistuva viranomaisena pidettävä taho (kuten kuntayhtymä) voi perustaa henkilötietojen käsittelyn oikeutettuun etuun silloin kun kyse ei ole julkisen vallan käyttämisestä tai muusta julkisten hallintotehtävien hoitamisesta. On mahdollista, että rekisterinpitäjällä on eri tarkoituksissa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn useita rinnakkaisia käsittelyperusteita.

Mikäli rekisterinpitäjä haluaa käsitellä palveluiden tarjoamiseksi tarvittavien tietojen lisäksi muita henkilötietoja, saattaa tämä edellyttää rekisteröidyn suostumusta (a). Suostumuksen osalta on olennaista, että se on selkeästi muotoiltu, jotta rekisteröity ymmärtää, mihin hän antaa suostumuksensa. Rekisteröidyn on annettava suostumuksensa vapaaehtoisesti jollakin aktiivisella toimenpiteellä.

8.4.2 Käsittelyperusteet puolesta-asioinnissa

Pätevä käsittelyperuste on arvioitava jokaisen rekisterinpitäjän oman aseman ja käyttötarkoituksen perusteella. Käsittelyperuste on arvioitava tietosuoja-asetuksen valossa, mikä rajoittaa sopimusvapautta.

Henkilötiedon voi luovuttaa rekisterinpitäjälle, jolla on itsellään käsittelyperuste. Pelkkä katseluoikeuskin katsotaan luovutukseksi, vaikka tiedon katsoja ei tallentaisikaan tietoa itse.

Arvio tietosuoja-asetuksen mukaisista käsittelyperusteista:

- Puolesta-asioija: käyttäjän kanssa tehdyn sopimuksen täytäntöönpano
- Avaamisvelvollinen: lakisääteinen velvoite, vaihtoehtoisesti rekisteröidyn kanssa tehdyn sopimuksen täytäntöönpanon valmistelu
- Ulkopuolinen rekisterinpitäjä: lakisääteinen velvoite on säädetty liikennepalvelulaissa vain yleistasona yhteistyövelvoitteena. Käsittelyn voi kuitenkin perustaa ainakin avaamisvelvollisen oikeutettuun etuun. (Erityissääntelyn vaikutusta suhteessa liikennepalvelulakiin ei ole arvioitu esim. Kelan osalta).

Arkaluonteisissa tiedoissa tarvitaan rekisteröidyn nimenomainen suostumus, koska liikennepalvelulaissa ei ole nimenomaisesti säädetty muuta. Nimenomaisen suostumuksen vaatimukset voi täyttää tekniseltä kannalta esimerkiksi sähköinen allekirjoitus tai kaksivaiheinen varmennus. Voidaan katsoa, että suostumuksen pyytäminen kerran riittää, kunhan se muotoillaan huolellisesti niin että kattaa jatkuvamman puolesta-asioinnin.

8.4.3 Tarpeelliset henkilötiedot puolesta-asioinnissa

Yleinen vaatimus siitä, että käsitellään vain tarpeellisia henkilötietoja, tarkoittaa sitä, että kunkin rekisterinpitäjän on arvioitava, mitä henkilötietoja sillä on tarve käsitellä. Täytyy muistaa, että henkilötietoja voi käyttää tällä tarpeellisuusperusteella vain puolesta-asiointitarkoitukseen, ei esim. markkinointiin.

Tarpeellisuusarviointi edellyttää seuraavia asioita:

- **Minimointi:** Rekisterinpitäjä voi käsitellä vain puolesta-asiointitapahtuman toteuttamiseksi välttämättömiä tietoja. Rekisterinpitäjän on arvioitava, ovatko tiedot tarpeen ja voiko palvelun toteuttaa kohtuudella ilman jotain henkilötietoa. Rekisterinpitäjän on myös varmistettava luovuttaessaan, onko tieto tarpeen saajalle. Mahdolliset massaluovutukset on arvioitava erityisen tarkasti.
- **Käyttötarkoitussidonnaisuus:** Henkilötietoja voi käyttää vain siihen tarkoitukseen, jos ne on saatu. Puolesta-asioinnin toteuttamiseksi käsiteltäviä henkilötietoja ei voi siten käyttää esimerkiksi markkinointiin.
- **Säilytysaika:** Tiedon säilytysaika on määriteltävä ja tietoa tulee säilyttää vain sen aikaa, kun säilytys on tarpeen oikeutettujen etujen kannalta esim. reklamaatioiden käsittelemiseksi. Tämän jälkeen tieto on poistettava tai anonymisoitava.

8.5 Rekisteröidyn oikeudet

Rekisteröidyllä eli palveluiden käyttäjällä on useita henkilötietojensa käsittelyyn liittyviä oikeuksia. Lähtökohtaisesti jokainen rekisterinpitäjä on itse vastuussa oikeuksien toteuttamisesta keräämiensä tietojen osalta.

Liikkumispalveluverkostossa toimivien tahojen on otettava rekisteröityjen oikeuksien toteuttaminen huomioon sekä omassa toiminnassaan että keskinäisissä sopimuksissaan.

- Rekisterinpitäjän on tietojenkäsittelyn läpinäkyvyyden varmistamiseksi informoitava rekisteröityjä ennen tietojenkäsittelyn aloittamista.
- Mikäli rekisteröidyllä on kysyttävää tietojensa käsittelystä, rekisterinpitäjän on vastattava rekisteröidyn pyyntöihin ilman aiheetonta viivytystä.
- Rekisteröidyllä on oikeus tarkastaa, mitä tietoja rekisterinpitäjä hänestä käsittelee sekä oikeus pyytää tietojen poistamista ja oikaisua tai tietojenkäsittelyn rajoittamista.
- Tietyissä tapauksissa rekisteröidyllä on myös oikeus vastustaa tietojen käsittelyä.
- Mikäli tietoja käsitellään sopimuksen toimeenpanemiseksi tai rekisteröidyn suostumuksella, rekisteröidyllä on oikeus siirtää tietonsa järjestelmästä toiseen toiselle rekisterinpitäjälle. Rekisteröidyllä on myös aina oikeus peruuttaa antamansa suostumus tietojenkäsittelyyn.

9 Tietoturva

9.1 Tietoturvan tasosta huolehtiminen eli tietoturva-vaatimukset

Rajapinnan ja palvelun tietoturvasta huolehtimiseksi on noudatettava hyviä tietoturvakäytäntöjä.

Näissä käytäntöissä ei eritellä tarkemmin käytettävyyksiasioita. Toimijat sopivat niistä keskenään huomioiden lain oikeudenmukaisuus, kohtuullisuus- ja syrjimättömyysvaatimukset.

Tietoturvallisuuden ylläpidolla tarkoitetaan niitä teknisiä ja organisatorisia toimenpiteitä, joita toimija toteuttaa verkko- ja tietojärjestelmien eheydestä, käytettävyydestä ja tiedon luottamuksellisuudesta huolehtimiseksi.

Tietoturvallisuudesta huolehtiminen tarkoittaa jatkuvaa tietoturvallisuuden kokonaisuuden hallintaa ja sitä, että toteutetaan riittävät tietoturvatoimenpiteet tietoliikenne-, tietojärjestelmä- ja käyttöturvallisuudesta sekä fyysisen turvallisuudesta huolehtimiseksi.

Toimenpiteissä on huomioitava tekninen kehitys ja toimenpiteiden kustannukset ja ne on suhteutettava uhkiin ja riskeihin.

Riskiin suhteutetut toimenpiteet

Molemminpuolisesti vaadittavien tietoturvakäytäntöjen lähtökohtana on syytä käyttää uhkamallinnusta ja riskilähtöisyyttä. Lähtötietoina näissä ovat esimerkiksi suojattavien henkilötietojen, maksuvälinetietojen ja taloudellisen riskin määrä - ja toisaalta taloudelliset tappiot tai maineriski, jos palvelu ei ole saatavilla vaikkapa palvelunestotilan vuoksi.

Sopijapuoli voi edellyttää, että toinen sopijapuoli suhteuttaa tekniset ja organisatoriset toimenpiteet tietoturvan ylläpitämiseksi uhan vakavuuteen ja todennäköisyyteen, toimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin sekä käytettävissä oleviin teknisiin mahdollisuuksiin torjua uhka.

9.2 Tunnistamisen luotettavuus

9.2.1 Tunnistamistarve matkaketjuissa ja puolesta-asiainnissa

Sopijapuolten on arvioitava, onko matkustaja tarpeen tunnistaa siten, että hänen henkilöllisyytensä varmistetaan ja sidotaan matkaketjuun jossain matkaketjun vaiheessa.

Puolesta-asiainnissa sopijapuolten on arvioitava käsiteltävien henkilötietojen suojaamistarpeen ja käyttäjätilin luotettavuuden ylläpitämistarpeen perusteella, onko käyttäjätilien yksilöinti ja yhdistäminen toisiinsa riittävää vai onko tarpeen varmistaa käyttäjän oikea henkilöllisyys.

Sopijapuolten täytyy sopia siitä, millä menettelyillä ne tunnistavat osaltaan käyttäjän, varmistavat tarvittaessa tämän oikean henkilöllisyyden ja yhdistävät käyttäjän antaman valtuutuksen käyttäjätiliin.

Pääperiaate on, että henkilötietoja ei pidä käsitellä tarpeettomasti, mikä koskee myös matkustajan tunnistamista.

9.2.2 Tunnistamisen luotettavuus sähköisessä asiointissa

Käyttäjä voidaan tunnistaa sähköisessä asiointissa erilaisilla menetelmillä, joiden varmuus vaihtelee.

Liikennepalvelulain mukaan henkilöllisyyden varmistamisen täytyy olla huolellista tai erityisen huolellista, mutta lain perusteluissa todetaan, että laissa ei vaadita vahvan sähköisen tunnistamisen käyttämistä puolesta-asiointissa. Muusta sovellettavasta lainsäädännöstä voi tulla tiukempia vaatimuksia.

Liikkumis- tai yhdistämispalvelun omassa asiointipalvelussa ja käyttäjätilin perustamisessa liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoaja arvioi omista lähtökohdistaan henkilöllisyyden varmistamisen tarpeellisuuden ja asiointissa käytettävän tunnistamisen luotettavuustarpeet. Kun kahden toimijan käyttäjätilit täytyy puolesta-asiointissa pystyä riittävän luotettavasti linkittämään toisiinsa, avaamisvelvollisen ja puolesta-asioijan täytyy sopia, millainen menetelmä ja mitkä henkilötiedot ovat riittäviä puolesta-asiointiin.

Jos sopijapuolet tai toinen niistä ei käytä vahvaa sähköistä tunnistusta, ne voivat esimerkiksi sopia, minkä henkilötietokokonaisuuden vertailun perusteella valtuutus voidaan liittää käyttäjätiliin (nimi, osoite, sähköpostiosoite, puhelinnumero, syntymäaika jne.). Menettelyyn voi liittyä myös esimerkiksi kertaluonteinen tai toistuva tekstiviesti- tai sähköpostivahvistus.

Käyttäjätilin ja käyttäjän yksilöinnin lisäksi sopijapuolten täytyy sopia teknisemmällä tasolla, mitä tietoja käytetään puolesta-asiointitapahtumassa (esimerkiksi käyttäjätilin numero tai muu pseudonyymi).

9.3 Myyntirajapinnan avaamisen tietoturva- ja tietosuojavaatimukset

Avaamisvelvollisella tarkoitetaan sitä liikkumis- tai yhdistämispalvelua tai näiden puolesta lippu- ja maksujärjestelmästä tarjoavaa, jonka on lain mukaan avattava pääsy kertalipun myyntirajapintaan.

Sopijapuolilla tarkoitetaan myyntirajapinnan avaamisvelvollista ja liikkumispalvelua, joka hankkii tuotteita myyntirajapinnan kautta.

- Avaamisvelvollisen on huolehdittava siitä, että avaaminen voi tapahtua palvelun tietoturvan ja yksityisyyden suojan vaarantumatta.
- Sopijapuoli voi edellyttää, että toinen sopijapuoli noudattaa riskiin suhteutettuja hyviä tietoturvakäytäntöjä lippu- ja maksujärjestelmän myyntirajapinnan tietoliikenteessä ja omissa järjestelmissään, jotka vaikuttavat myyntirajapinnan tietoliikenteeseen tai sen kautta saatujen tietojen käsittelyn tietoturvasuhteeseen.

9.4 Puolesta-asiointin tietoturva- ja tietosuojavaatimukset

Seuraavaan listaan on koottu yleisen tason kuvaus tietoturva- ja tietosuojavaatimusten ja henkilötietojen suojan vaatimusten toteuttamisesta puolesta-asiointissa.

- Puolesta-asioija voi käyttää pääsyä käyttäjättilille sillä rajapinnalla tai niillä käyttäjän tai puolesta-asioijan tunnisteilla, jotka avaamisvelvollinen käyttäjätilin ylläpitäjä tarjoaa ja joista sovitaan avaamisen yhteydessä.
- Puolesta-asiointitapahtuma käynnistyy asiakkaan aloitteesta.
- Puolesta-asioijan ja avaamisvelvollisen käyttäjätilin ylläpitäjän on kummankin osaltaan:
 - Noudatettava tietojen käsittelyssä omissa tietojärjestelmissään hyviä riskiin suhteutettuja tietoturvakäytäntöjä.
 - Noudatettava tietojen siirtämisessä tietoliikenteessä hyviä riskiin suhteutettuja tietoturvakäytäntöjä.
 - Huolehdittava siitä, että käyttäjän henkilötietoja käsitellään turvallisesti.
 - Huolehdittava siitä, että puolesta-asioinnissa käsitellään vain puolesta-asioinnin kannalta tarpeellisia henkilötietoja.
 - huolehdittava siitä, että sopimusosapuolen liikesalaisuuksia, kryptografisia salaisuuksia tai muita käyttäjätilin avaamisessa puolesta-asiointiin tarvittavia tietoja käsitellään turvallisesti ja vain sovittuun tarkoitukseen
 - tallennettava puolesta-asiointitapahtuman todentamiseen tarvittavat tiedot mahdolliseen häiriöselvitykseen tai vastaavaan tarpeeseen tarvittavan ajan.
- Puolesta-asioijan on:
 - tunnistauduttava avaamisvelvolliselle käyttäjätilin ylläpitäjälle tavalla, josta on sovittu avaamisen yhteydessä
 - huolehdittava siitä, että käyttäjän tunnisteet ja muut henkilötiedot eivät ole muiden kuin käyttäjän ja avaamisvelvollisen saatavilla

9.5 Tietoturvallisuudesta sovittavat asiat

Osapuolten on tärkeää sopia vähintään seuraavista tietoturva-asioista:

- Tiedon säilyttämisen tietoturvallisuus
- Tiedon siirtämisen tietoturvallisuus
- Menettely järjestelmä-, rajapinta- ja vaatimusmuutoksissa
- Rajapinnan tai järjestelmän häiriötilanteiden tai uhkien käsittely
- Häiriö-, muutos- ja tapahtumatietojen luottamuksellisuus
- Menettely sopijapuolen tietoturvallisuudesta/luotettavuudesta varmistumiseksi

10 Sopijapuolen luotettavuudesta varmistuminen

Sopijapuoli voi edellyttää toiselta sopijapuolelta sopimista siitä, millä menettelyllä osapuolet voivat varmistua toistensa tietoturvallisuuden ylläpidon riittävydestä.

Suosittelava ja kohtuullinen menettely on sopia vaatimukset huolellisesti sopimuksessa ja tehdä internetiin auki oleville rajapinnoille tekninen testaus.

Yksinomaan myyntirajapinnan avaamisen takia ei ole katsottava kohtuulliseksi vaatia koko järjestelmän riippumatonta auditointia tai sertifiointia. Sopijapuolen tekemässä auditoinnissa on syytä huomioida liike- ja ammattisalaisuuksien, sekä henkilötietojen suoja. Näitä raskaampia menettelyjä voidaan toki hyödyntää, jos ne ovat muutoinkin liiketaloudellisista syistä toimijalla käytössä.

Puolesta-asioinnin avaamisvelvollisen ennalta laatimat kriteerit ja ehdot

Avaamisvelvollisen on laadittava ennalta arviointikriteerit ja ehdot puolesta-asioijalle.

Avaamisvelvollisen suositellaan julkaisevan arviointikriteerit ja ehdot esimerkiksi verkkosivuillaan. Jos avaamisvelvollinen ei julkaise niitä, sen tulee toimittaa ne viivytyksettä, kun puolesta-asioija pyytää pääsyn avaamista.

Arviointikriteerien ja ehtojen täytyy lain mukaan olla oikeudenmukaisia, kohtuullisia ja syrjimättömiä eivätkä ne saa sisältää käyttöä rajoittavia ehtoja.

Lain oikeudenmukaisuus-, kohtuullisuus- ja syrjimättömyysvaatimuksen valossa avaamisvelvollisen täytyy huomioida kriteereissä vastaavat luotettavuusnäytöt, joita sillä itsellään on. Nämä eivät välttämättä kuitenkaan ole vähimmäisvaatimuksia. Samoin pääsyä pyytävältä edellytettävässä käyttäjien tunnistamisessa vaatimukset on suhteutettava oikeudenmukaisesti avaamisvelvollisen omaan kyvykkyyteen ja käytäntöihin käyttäjän tunnistamisessa sekä henkilöllisyyden varmentamisen tarpeellisuuteen.

11 Muuta velvoittavaa lainsäädäntöä

Liikennepalvelulain ohella yritysten välisissä sopimuksissa on tarpeen huomioida myös muu velvoittava lainsäädäntö, esim. kilpailua ja maksuvälitystä koskeva sääntely.

11.1 Kilpailulainsäädäntö

Myös yleinen kilpailulainsäädäntö on huomioitava. Kilpailulaista (948/2011) seuraa yleisiä reunaehtoja sopimusvapaudelle.

Kilpailulain 5 §:n mukaisesti sellaiset elinkeinonharjoittajien väliset sopimukset, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien päätökset sekä elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena on merkittävästi estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua tai joista seuraa, että kilpailu merkittävästi estyy, rajoittuu tai vääristyy, ovat kiellettyjä.

Jos yritys on määräävässä markkina-asemassa, perusteettomasti syrjivä menettely on kielletty. Esimerkiksi rajapinnan tarjonnasta kieltäytyminen voisi olla kilpailulain vastaista, jos tarjoaja on määräävässä markkina-asemassa. Liikennepalvelulain tapauksessa on huomattava, että jo erityissääntely velvoittaa tietyiltä osin avaamaan myyntirajapinnan.

Kilpailulain kannalta voi olla syytä huomioida yhdistämispalvelun ja kuljetuspalveluiden sopimussyhteistyön mahdollinen vaikutus yhdistämispalveluiden markkinoihin.

11.2 Maksut ja maksupalvelut

Lippu-projektin arvion mukaan ei ole tarvetta pyrkiä määrittelemään erityistä liikennepalveluihin liittyvää maksurajapintaa. Maksupalveluiden markkinoilla on kansainvälisesti käytössä olevia palveluita, jotka eivät millään tavalla estä liikennemarkkinoiden kehittymistä. Toimijoilla ei olisi syytä ottaa käyttöön kansallisesti määriteltyä erityistä maksurajapintaa.

Helpoin ja usein tarkoituksenmukainen tapa matkaketjun toimijoille on hankkia maksunvälityspalvelu jo olemassa olevilta alan palveluntarjoajilta.

Sopijapuolten on sovittava siitä, miten ja kuka veloittaa matkaketjun liput ja varaukset matkustajalta ja miten maksut välitetään tai clearataan toimijoiden välillä. Sopijapuolten on myös syytä sopia siitä, miten ja kuka matkaketjussa huolehtii hyvityksiin liittyvistä järjestelyistä maksupalvelun tarjoajan/tarjoajien kanssa ja selventää keskenään myös korvaus- ja takautusjärjestelyt.

* Tuleeko yhdistämispalvelusta luvanvarainen maksupalvelu

Jos liikkumispalveluverkoston toimijat huolehtivat joiltain osin itse maksujenvälityksestä, niiden on selvitettävä, onko toiminta sellaista, että se kuuluu maksupalvelulain piiriin. Maksupalveluita säännellään maksupalvelulaissa, jota valvoo Finanssivalvonta.

Joissain tilanteissa yhdistämispalvelun täytyy huomioida se, että sen toiminta saattaa muuttua maksunvälityksen osalta maksupalvelulain mukaiseksi toiminnaksi, joka on luvanvaraista.

12 eKuitti

Liikkumisen palveluissa syntyy huomattavia määriä kuittitapahtumia vuosittain (taksiliikenne yli 50 milj kpl, junaliikenne 76 milj kpl, kotimaan lentoliikenne 2,5 milj. kappaletta). Liikenteen toimialalla kuittitiedon käsittelyn automatisointi voi tuoda säästöjä monella tasolla, esimerkiksi matkalaskujärjestelmien käytössä sekä rakenteisen kuittitiedon hyödyntämisessä. Kuittitiedon välitys liittyy matkustusoikeuden maksamiseen, mutta ei suoraan matkustusoikeuden välittämiseen. On kuitenkin tarkoituksenmukaista, että liikkumisen palveluiden tarjoajat ottavat rakenteisen kuittitiedon muodostamiselle ja välitykselle asetetut vaatimukset huomioon toteuttaessaan omia järjestelmiään matkustusoikeuksien välitykseen.

Teknolomiteollisuuden eKuitti-hankkeessa on määritelty rakenteisen eKuitin toimialakohtaisia soveltamisohjeita. Liikkumisen palvelut on yksi toimialoista, joiden tarpeet on otettu työssä huomioon. Olennaisia asioita ovat olleet liikkumisen palveluiden kannalta olennaisten kuittitietojen määrittely (osa myyntirajapinnan tiedoista) sekä kuittien muodostuksen ja välityksen toimintamallit matkaketjuissa (maksupalveluiden tarjoajien ja liikkumisen palveluiden tarjoajien roolit).

eKuitti-hankkeessa laaditut soveltamisohjeet "eReceipt guidelines" löytyvät osoitteesta
https://teknologiateollisuus.fi/sites/default/files/file_attachments/2018_ekuitti_eng_sisus_vedos_6.pdf

13 Taustaselvitykset

Käytännösääntöjen tueksi on teetetty seuraavat taustaselvitykset:

1. Asianajotoimisto Dittmar & Indrenius Oy: Selvitys kuluttajansuoja-, vahingonkorvaus- ja tietosuojakysymyksistä (2017)
2. Susanna Lehti ja kumppanit Oy: Selvitys liikennepalvelulain mukaisen liikkumispalveluverkoston esteettömyyteen ja palveluiden saavutettavuuteen liittyvistä erityiskysymyksistä (2018)
3. HPP Asianajotoimisto Oy: Selvitys lento- ja meriliikenteen sääntelyn yhteensovittamisesta liikennepalvelulain puolesta-asiointin kanssa (2018)
4. Asianajotoimisto Dittmar & Indrenius Oy: Selvitys tietosuojavaatimusten toteuttamisesta liikennepalvelulain mukaisessa puolesta-asiointissa (2018)
5. Citrus Oy: APIt puolesta-asiointissa (2018)
6. LIPPU-hanke: Tietosuoja, tietoturva ja sopijapuolen luotettavuudesta varmistuminen (2018).

Taustaselvitysten tavoitteena on lisätä liikkumisen palveluja Suomessa tarjoavien yritysten tietoisuutta muuhun lainsäädäntöön perustuvista, mutta myös liikkumisen palveluihin olennaisesti liittyvistä vaatimuksista sekä siitä, kuinka ne voidaan huomioida yritysten välisissä rajapinnoissa ja sopimuksissa. Taustaselvitykset julkaistaan Lippu-hankkeen laatiman selvityksen liitteinä. Liikkumisen palveluja tarjoavat yritykset voivat käyttää niitä tukena omassa toiminnassaan ja sopimuksissaan.

Liite 1 Liikennepalvelulain säädöksiä

Liikennepalvelulaki III OSA 2 luku

2 §

Lippu- ja maksujärjestelmien yhteentoimivuus

Tie- ja raideliikenteen henkilökuljetuspalvelun tarjoajan, välityspalvelun tarjoajan tai näiden puolesta lippu- ja maksujärjestelmästä vastaavan toimijan on avattava liikkumispalvelun tarjoajille ja yhdistämispalvelun tarjoajille pääsy lippu- ja maksujärjestelmänsä myyntirajapintaan, jonka kautta voi ilman käyttöä rajoittavia ehtoja: (19.12.2017/1056)

1) hankkia vähintään perushintaisen kertamatkaan oikeuttavan lipputuotteen johon perustuvan matkustusoikeuden on oltava todennettavissa helpolla tavalla yleiskäyttöisen teknologian avulla; tai

2) varata yksittäisen matkan tai kuljetuksen, jonka täsmällinen hinta ei ole tiedossa palvelun alkaessa tai joka muusta syystä sovitaan maksettavaksi palvelun päättymisen jälkeen.

Kuljetuspalvelun tarjoaja, joka tarjoaa vain muita kuin IV osan 1 luvun 4 ja 5 §:ssä tarkoitetun toimivaltaisen viranomaisen tämän lain, julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016), jäljempänä hankintalaki tai vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) mukaisesti hankkimia henkilöliikenteen kuljetuspalveluita, voi poiketa 1 momentin vaatimuksesta, jos sen toteuttaminen ei ole teknisesti tarkoituksenmukaista eikä kohtuullista yrityksen pienen koon tai toiminta-alueen johdosta.

Lippu- ja maksujärjestelmärajapinnan avaamiseen 1 momentin mukaisesti veloitettun palveluntarjoajan ja rajapintaa hyödyntävän liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoajan on tehtävä yhteistyötä tarvittavien käytännön järjestelyjen mahdollistamiseksi.

2 a § (4.5.2018/301)

Puolesta-asiointi

Liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoajan tai näiden puolesta lippu- ja maksujärjestelmästä vastaavan toimijan on avattava toiselle liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoajalle pääsy lippu- ja maksujärjestelmänsä myyntirajapintaan tai annettava tarvittaessa muun sähköisen asiointikanavan kautta pääsy järjestelmään sekä mahdollistettava se, että pääsyyn oikeutettu liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoaja hankkii palvelun käyttäjän pyynnöstä hänen puolestaan lipputuotteita tai muita liikkumispalvelun käyttöön oikeuttavia tuotteita hyödyntäen palvelun käyttäjän olemassa olevalla käyttäjätulilla olevia tunniste- ja käyttäjätietoja.

Liikkumispalveluun liittyvän alennuksen, korvauksen tai erityisehdon sisältävän lipun liikkeelle laskijan on annettava liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoajalle rajapinnan tai muun sähköisen asiointikanavan kautta pääsy järjestelmään ja tällä tavoin mahdollistettava se, että pääsyyn oikeutettu liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoaja hankkii palvelun käyttäjän pyynnöstä hänen puolestaan alennuksen, korvauksen tai muun erityisehdon käyttämiseen oikeuttavia lipputuotteita tai muita palvelun käyttöön oikeuttavia tuotteita hyödyntäen palvelun käyttäjän palvelussa olevia tunniste- ja käyttäjätietoja. Jos alennuksen, korvauksen tai erityisehdon määräytymisperusteisiin liittyvän rekisterin ylläpitäjänä on muu taho kuin lipun liikkeelle laskija, rekisterin ylläpitäjän ja lipun liikkeelle laskijan on yhdessä huolehdittava siitä, että määräytymisperusteeseen liittyvät tiedot ovat käytettävissä siinä määrin kuin on tarpeen puolesta-asiointitapahtuman toteuttamiseksi.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetun puolesta-asiointitapahtuman yhteydessä saa henkilötietoja käsitellä ainoastaan siinä määrin kuin on tarpeen henkilöllisyyden varmistamiseksi ja puolesta-asiointitapahtuman toteuttamiseksi. Sen lisäksi, mitä muualla

laissa säädetään, henkilöllisyys on voitava varmistaa erityisen luotettavalla tavalla, kun puolesta-asiointisuhte perustetaan tai sitä muutetaan olennaisesti. Myös puolesta-asiointitapahtuman yhteydessä henkilöllisyys on voitava varmistaa.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu pääsy rajapintaan tai järjestelmään on annettava ilman käyttöä rajoittavia ehtoja. Edellä 1 momentissa tarkoitettulla liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoajalla ja näiden puolesta lippu- ja maksujärjestelmästä vastaavalla toimijalla sekä 2 momentissa tarkoitettulla liikkumispalveluun liittyvän alennuksen, korvauksen tai erityisehdon sisältävän lipun liikkeelle laskijalla on kuitenkin oikeus arvioida pääsyyn oikeutetun liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoajan luotettavuus ennalta asetettujen arviointikriteerien ja ehtojen mukaan. Pääsyä tietoihin ei saa evätä, jos pääsyä hakevalla toimijalla on toimintaan viranomaisen tai viranomaisen valtuuttaman kolmannen osapuolen vastaavaa tarkoitusta varten myöntämä lupa, hyväksyntä, auditointi tai sertifiointi tai sen toiminnan on muutoin osoitettu vastaavan yleisesti käytettyä standardia tai alan yleisesti hyväksytyjä ehtoja. Jos pääsy evätään, on pääsyä hakevalle toimijalle esitettävä asianmukaisesti perustellut epäämisen syyt.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoaja ja näiden puolesta lippu- ja maksujärjestelmästä vastaava toimija sekä 2 momentissa tarkoitettu liikkumispalveluun liittyvän alennuksen, korvauksen tai erityisehdon sisältävän lipun liikkeelle laskija, joka tarjoaa vain muita kuin IV osan 1 luvun 3 ja 4 §:ssä tarkoitettun toimivaltaisen viranomaisen tämän lain, hankintalain tai vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden mainitun lain mukaisesti hankkimia henkilöliikenteen kuljetuspalveluita, voi poiketa 1 tai 2 momentin vaatimuksesta, jos sen toteuttaminen ei ole teknisesti tarkoituksenmukaista eikä kohtuullista yrityksen pienen koon tai toiminta-alueen johdosta.

Rajapinnan avaamiseen 1 ja 2 momentin mukaisesti veloitettun palveluntarjoajan ja rajapintaa hyödyntävän liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoajan on tehtävä yhteistyötä tarvittavien käytännön järjestelyjen mahdollistamiseksi. Pääsyn on oltava riittävän laaja, jotta liikkumis- ja yhdistämispalvelun tarjoajat voivat tarjota palvelujaan esteettä ja tehokkaasti.

L:lla 301/2018 lisätty 2 a § tulee voimaan 1.1.2019.

4 §

Rajapintojen avaamiseen liittyvät yleiset vaatimukset

Edellä 1, 2 ja 2 a §:ssä tarkoitettu avointen rajapintojen kautta tarjottava pääsy tietoihin ja tietojärjestelmiin ja sen toteuttamiseksi mahdollisesti tarvittavat tukipalvelut, käyttöehdot, ohjelmistot, lisenssit ja muut tarvittavat palvelut on tarjottava oikeudenmukaisin, kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin.

Edellä 1, 2 ja 2 a §:ssä tarkoitettujen rajapintojen avaamiseen veloitettujen palveluntarjoajien on huolehdittava siitä, että avaaminen voi tapahtua palvelun tietoturvan ja yksityisyyden suojan vaarantumatta. Edellä 2 a §:ssä tarkoitettun pääsyyn oikeutetun liikkumis- tai yhdistämispalvelun tarjoajan on huolehdittava oman palvelunsa tietoturvan ja tietosuojan tasosta niin, että puolesta-asiointi voi tapahtua näitä vaarantamatta.

Liikennepalvelulaki III OSA 2 luku Tietojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuus

1 § Liikkumispalvelua koskevat olennaiset tiedot

Liikennemuodosta riippumatta henkilöliikenteen liikkumispalveluiden tarjoajan on huolehdittava siitä, että liikkumispalvelua koskevat olennaiset ajantasaiset tiedot ovat saatavissa tietojärjestelmään luodun yhteyden kautta koneluettavassa ja helposti muokattavassa vakiotietomuodossa vapaasti käytettäväksi (avoin rajapinta). Olennaiset tiedot sisältävät ainakin reitti-, pysäkki-, aikataulu-, hinta- ja saatavuustiedot sekä esteettömyystiedot.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun rajapinnan ja rajapinnan käyttämiseksi tarvittavan muun tietoaineiston verkko-osoite tai -osoitteet sekä näiden päivitykset on ilmoitettava Liikennevirastolle ennen toiminnan aloittamista tai päivityksen osalta heti kun uusi osoite on tiedossa.

Liikenneviraston on tarjottava tekninen palvelu, jolla 1 momentissa tarkoitettu tietojen toimittaminen voidaan vaihtoehtoisesti toteuttaa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitetuista olennaisista tiedoista sekä niitä koskevista ajantasaisuusvaatimuksista sekä teknisestä yhteentoimivuudesta.

2 §

Lippu- ja maksujärjestelmien yhteentoimivuus

Tie- ja raideliikenteen henkilökuljetuspalvelun tarjoajan, välityspalvelun tarjoajan tai näiden puolesta lippu- ja maksujärjestelmästä vastaavan toimijan on avattava liikkumispalvelun tarjoajille ja yhdistämispalvelun tarjoajille pääsy lippu- ja maksujärjestelmänsä myyntirajapintaan, jonka kautta voi ilman käyttöä rajoittavia ehtoja:

- 1) hankkia vähintään perushintaisen kertamatkan oikeuttavan lipputuotteen johon perustuvan matkustusoikeuden on oltava todennettavissa helpolla tavalla yleiskäyttöisen teknologian avulla; tai*
- 2) varata yksittäisen matkan tai kuljetuksen, jonka täsmällinen hinta ei ole tiedossa palvelun alkaessa tai joka muusta syystä sovitaan maksettavaksi palvelun päättymisen jälkeen.*

Yhteystiedot

PL 313

Erik Palménin aukio 1

00561 Helsinki

puh: 0295 390 100

fax: 0295 390 270

www.viestintävirasto.fi